

TALLINNA TEHINKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Majandusarvestuse instituut

Finantsarvestuse õppetool

Maarja-Liis Špol

SOTSIAALARVESTUS JA SOTSIAALARUANDLUS

EESTIS RAAMATUPIDAJATE JA

FINANTSJUHTIDE PILGU LÄBI

Bakalaureusetöö

Juhendaja: dotsent Natalja Gurvitš

Tallinn 2014

SISUKORD

ABSTRAKT	3
SISSEJUHATUS	4
1. SOTSIAALARVESTUSEST	6
1.1. Sotsiaalselt vastutustundlik ettevõtlus	6
1.1.1. Sotsiaalselt vastutustundlikku ettevõtluse väljakujunemine.....	7
1.1.2. Sotsiaalselt vastutustundlikku ettevõtluse rakendamine.....	9
1.2. Sotsiaalarvestuse väljakujunemine	13
1.2.1. Sotsiaalarvestuse ajalugu	14
1.3. Sotsiaalarvestuse kasutamine.....	17
1.3.1. Sotsiaalarvestuse kajastamine.....	19
2. KVANTITATIIVNE UURING.....	25
2.1. Vastajate profiil	25
2.2. Kokkupuude sotsiaalarvestusega	26
2.2.1. Sotsiaalaruandlusega tegelejad	28
2.3. Arvamus sotsiaalarvestusest	30
2.4. Järeldused ja ettepanekud	39
KOKKUVÕTE	41
VIIDATUD ALLIKAD	43
SUMMARY	46
LISAD	48
Lisa 1. Küsimustik	48

ABSTRAKT

Antud töös selgitati finantsjuhtide ja raamatupidajate kokkupuudet ja arvamusi sotsiaalarvestusest ja sotsiaalaruandlusest. Samuti seda, millised ettevõtted sotsiaalaruandlusega tegelevad ja mida aruannetes kajastatakse.

Vastuste kogumiseks kasutati kvantitatiivset meetodit, et saada analüüsiks võimalikult palju vastuseid. Kvantitatiivses uuringus viidi läbi küsitlus, millele tuli 110 vastust. Vastuseid analüüsiti, kasutades aritmeetilist keskmist ja korrelatsiooni.

Töö tulemusena leiti, et sotsiaalaruandlusega tegelevad pigem suuremad ettevõtted. Sotsiaalarvestusest kuulmise ja vastajate hariduse vahel seost ei olnud. Teadlikkus antud teemast on madal.

Sotsiaalaruandes kajastati enim keskkonnakaitset, üldist infot töötajate ja nende koolituste kohta. Lisaks nendele teemadele sooviksid finantsjuhid ja raamatupidajad näha aruandes veel infot töötajate motiveerimise, ärietika, seadustest kinnipidamise ja tegevuse läbipaistvuse kohta. Sotsiaalaruandeid avaldatakse kõige enam eraldiseisva osana majandusaasta aruandes.

Arvatakse, et sotsiaalaruandlusega tegelemine parandab ettevõtte mainet ja töökeskkonda, kuid ei usuta, et see võiks kasumit suurendada. Sotsiaalaruandele arvatakse olevat erinevaid huvilisi.

Põhilisteks põhjusteks, miks sotsiaalaruandlusega ei tegeleta peetakse liigset ajakulu ja vähest teadlikkust antud teemast. Sotsiaalaruandluse taset Eestis peetakse küllaltki madalaks, kuid arvatakse, et selle populaarsus tulevikus on tõusuteel.

Võtmesõnad: sotsiaalarvestus, sotsiaalaruandlus, organisatsiooni suurus, küsitlus, finantstöötajate arvamus, ettevõtte maine.

SISSEJUHATUS

Antud lõputöö on kirjutatud teemal „Sotsiaalaruandlus ja sotsiaalarvestus Eestis raamatupidajate ja finantsjuhtide pilgu läbi“. Selline teema valiti, kuna sotsiaalselt vastutustundlik ettevõtlus ja seega ka sotsiaalaruandlus on järjest suurema tähelepanu all, kuid Eestis pole finantstöötajate suhtumist ja arvamust antud teemast varem uuritud.

Lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada, millised ettevõtted sotsiaalaruandlusega tegelevad. Sealt tuli ka esimene hüpotees – sotsiaalaruandlusega tegelevad pigem suuremad ettevõtted. Välja selgitada ka, mida sotsiaalaruannetes kajastatakse ja milline on raamatupidajate ja finantsjuhtide kokkupuude sotsiaalaruandlusega ja nende arvamus antud teemast. Sellest tulenevalt seati teine hüpotees – sotsiaalarvestusest on kuulnud pigem kõrgema haridustasemega töötajad.

Antud töö aitab ettevõtjatel paremini hinnata turu nõudmisi ja seeläbi hinnata sotsiaalarvestusega tegelemise otstarbekust.

Autor valis teema uurimiseks kvantitatiivse meetodi, et analüüsida võimalikult palju andmeid ja saada seeläbi põhjalik ülevaade. Küsimustik, mis on toodud lisa 1, pandi üles raamatupidamis- ja maksuinfoportaali rmp.ee ning saadeti ettevõtetele meili teel, paludes vastata raamatupidajatel.

Lõputöö on üles ehitatud kahe suurema peatükina. Esimeses peatükis tuuakse välja antud teemat kajastavad teoreetilised seisukohad. Teises peatükis esitatakse küsimustiku vastuste analüüsi tulemusena saadud andmed.

Esimene peatükk on jagatud kolmeks suuremaks alapeatükiks, millest esimene räägib sotsiaalselt vastutustundlikust ettevõtlusest, teine sotsiaalarvestuse väljakujunemisest ja kolmas sotsiaalarvestuse kasutamisest. Alapeatükk sotsiaalselt vastutustundlikust ettevõtlusest keskendub selle väljakujunemisele ja rakendamisele. Alapeatükk sotsiaalarvestuse väljakujunemisest pühendub pikemalt sotsiaalarvestuse ajaloole. Alapeatükk sotsiaalarvestuse kasutamisest räägib ka sotsiaalarvestuse kajastamisest, kus on kirjeldatud ka enam levinuid standardeid.

Teine peatükk on jagatud neljaks suuremaks alapeatükiks, millest esimene annab ülevaate vastajatest, teine esitab andmeid finantstöötajate kokkupuute kohta sotsiaalaruandlusega, kolmas keskendub nende arvamustele sotsiaalaruandluse kohta ning neljandas osas on toodud peamised järeldused ja ettepanekud edasisteks uuringuteks.

Siinkohal tänaksin kõiki küsimustikule vastajaid ja juhendajat Natalja Gurvitšit, kellest oli suur abi.

1. SOTSIAALARVESTUSEST

1.1. Sotsiaalselt vastutustundlik ettevõtlus

Sotsiaalselt vastutustundlik ettevõtlus ehk ettevõtte ühiskondlik vastutus (ing.k. *corporate social responsibility*; edaspidi SVE) on vastutus, mida ettevõtte omab ühiskonna, keskkonna ja kogukonna vastu. Selle rakendamiseks kasutatakse erinevaid meetodeid, mis peaksid kindlustama kestva arengu. (Hazarika 2013)

SVE tähendus on ajas muutunud. Alljärgnevalt on välja toodud mõned erinevad vaatenurgad sellele teemale.

Aastal 1971 kasutas USA Majandusliku Arengu Komitee (ing.k. *Committee for Economic Development*) kolme kontsentrilise ringi teooriat, et selgitada sotsiaalse vastutuse kontseptsiooni. Kõige sisemine ring esindas põhilisi majanduslikke funktsioone – kasvu, tooteid ja teenuseid. Keskmise ring esindas teadlikkust muutustest sotsiaalsetes väärtustes ja prioriteetides ja välimine ring toonitas uute vastutusvaldkondade arengut ettevõtete jaoks, millest nad peaksid rohkem osavõtma pidades silmas sotsiaalse keskkonna arenemisprotsessi. (Mihalache 2013) See vaatenurk toob esile sotsiaalse vastutuse mitmekihilisuse ja selle vabatahtlikkuse.

Algselt mõeldi, et ettevõtte ainuke kohustus on teenida võimalikult suurt kasumit aktsionäridele, kuid see vaade hakkas arenema. Peagi mõisteti, et tulu teenimine peab olema kooskõlas selle riigi seadustega, kus ettevõtte tegutseb. (Ibid.) Ka see vaade arenes, sest ainult seaduste järgimisest ei piisa, et olla vastutustundlik.

Aastal 2011 avaldas Euroopa Komisjon Euroopa strateegia 2011-2014 sotsiaalselt vastutustundliku ettevõtluse alal, kus oli SVE uus definitsioon: ettevõtete vastutus mõju ees, mida nad omavad ühiskonnale. See sama dokument näitab, et ettevõtted peavad tõestama seaduste ja kollektiivsete kokkulepete austamist. Veelgi enam, et olla sotsiaalselt vastutustundlik, peaksid ettevõtted looma kindla tegevusstrateegia, kuidas tegeletakse sotsiaalsete, keskkonnavaldkondade ja eetiliste

probleemidega ja ka inim- ja tarbijaõigustega. See strateegia peaks olema tihedalt seotud huvigruppidega. (Mihalache 2013) Sotsiaalne vastutus ei tohiks olla juhuslik, et vahepeal tehakse mõni ühiskonnaga arvestav tegu ja see läheb SVE alla. SVE rakendamine peab olema läbimõeldud ja pidev.

SVE viitab jätkusuutlikule majanduse arengule, mis saavutatakse koostöös töötajate ja nende peredega, kohaliku kogukonnaga ja ühiskonnaga tervikuna, eesmärgiga edendada nende elamisstandardeid (Crizan, Borza 2012).

SVE poliitikat nähakse kui ettevõtte otsuseid, mis ületavad organisatsiooni majanduslikke ja tehnilisi huvisid. See puudutab teemasid nagu tervis, turvalisus, haridus, töökohtade loomine, majadnuslik ja sotsiaalne areng ja see puudutab ka põhilisi inimeste vajadusi. (Ibid.) Selle alla kuulub AIDS-i ja vähihaigetega tegelemine, kuritegude ennetamine, jäätmete ümbertöötlemine, aga ka nälja, vaesuse ja diskrimineerimise teadvustamine ja olukorra parandamine.

SVE on pidevalt arenenud ja selle kasutamisest peaks võitma kogu ühiskond, mitte ainult majandus. SVE rakendamine põhineb ettevõtete ja ühiskonna üksteisest sõltumisel. (Hazarika 2013) Otsused, mida ettevõtted vastu võtavad, peavad kasu pakkuma nii ettevõttele kui ka ühiskonnale.

Üldtunnustatud seisukoht on, et ettevõtete peamine eesmärk on teenida kasumit ja koguda kapitali. See saavutatakse käitudes õiglaselt ja austades seadusi. Ettevõtete juhid peaksid olema teadlikud, et kaasa aidates jätkusuutlikule arengule on ka ettevõtte tulevikus edukas. Ressursside ebaefektiivne kasutus tõstab tootmiskulusid ja viib ka taastumatute loodusressursside ammendumiseni. (Mihalache 2013) Paraku ei ole ettevõtted tihti huvitatud ressursside hoidmisest, sest kasum võib-olla nende jaoks olulisem, kui keskkonna jätkusuutlikkus.

Sotsiaalselt vastutustundlikku ettevõtluse kontseptsioon on ajas muutunud, kuid kõige põhilisem idee on olnud sama – see peaks toetama ühiskonna arengut.

1.1.1. Sotsiaalselt vastutustundlikku ettevõtluse väljakujunemine

Ettevõtete murest ühiskonna suhtes on märke juba ammustest aegadest. 1920. ja 1930. aastatel hakkasid arenema mõtted SVE vajaduse järgi. Kuid arvatakse, et tänapäevane SVE ajastu sai alguse aastal 1953, kui Howard R. Bowen kirjutas sotsiaalsest vastutustundest ärianduses. Vastavalt temale, suured ettevõtted olid võimu

ja otsuste langetamise elutähtsad keskused ja nende ettevõtete tegevused puudutasid mitmete erinevate inimeste elusid. (Hazarika 2013) Seetõttu on oluline ka SVE.

Tegelikkuses hakkasid mõtted sotsiaalse vastutustundlikkuse poole liikuma varem. 19. sajandi lõpus hakati muret tundma töötajate üle ja selle üle, kuidas neid produktiivsemaks muuta. Suurbritannias arenesid tehased, mis tõstasid küsimusi nais- ja lapstööjõu osas. Sarnased teemad kerkisid esile ka Ameerikas. Mõlema riigi reformijad tajusid tehaseid sotsiaalsete probleemide, nagu töötajate rahutused, allikana. Mured töötajate üle kasvasid, kuid raske on hinnata, kas see oli individuaalsel või ettevõtte tasandil. (Ibid.) Niisiis sai SVE alguse omakasupüüdlikkusest – ettevõtete sooviks oli töötajaid produktiivsemaks muuta ja vähendada tööd segavaid rahutusi.

Algselt viidati SVE-le kui sotsiaalsele vastutusele. 1960. hakkas arenema SVE uus lähenemine, et seda saab näha ka juhtimisel kontekstis. Ärimeeste otsused ja teod omavad suuremat mõju kui ainult ettevõtte majanduslik käekäik. (Ibid.) Seega peaksid sotsiaalne vastutus ja majanduslik võim olema tasakaalus. Ettevõtted ei tohiks keskenduda ainult majanduslikule kasule, vaid mõtlema ka ühiskonnale.

Seejärel hakkasid äriühingukonda sulanduma uued vaated – juhtkonna tasemel hakati sotsiaalset vastutust aktsepteerima. Töötajad pidid mõistma, et see nõuab teatud määral vabatahtlikkust ja ettevõtted pidid mõistma, et selline praktika nõuab kulutusi, mille tagasiteenisimist ei ole majanduslikus mõttes võimalik mõõta. Sellel ajal hakkas SVE segunema mõistega ühiskondlik vastutus (ing.k. *public responsibility*). (Ibid.) See lähenemine on üpris lähedane tänapäevase vaatega SVE-le.

SVE arenemine 1970. aastatel oli seotud sellega, et sellel ajal hakkasid valitsused rohkem tähelepanu pöörama keskkonda puudutavale seadusandlusele. Mõisteti, et ettevõtete suurim huvigrupp on tarbijad. Ettevõtted hakkasid rohkem mõtlema suunas, kuidas rahuldada nii huvigruppide kui ka aktsionäride huve ja samal ajal tegutseda kooskõlas kehtiva seadusandlusega. (Mihalache 2013) SVE arendamine ei pruukinud olla täielikult vabatahtlik – selleks andis tõuke muutuv seadusandlus.

Pärast seda hakkas SVE kiiremalt kasvama. Tekkis lähenemine, mis soovitas ettevõtetel planeerida SVE-d, organiseerida sotsiaalseid sooritusi, määrata vastav poliitika ja strateegia. (Hazarika 2013)

1980. sai selgeks, et ettevõtted peavad SVE-st minema veelgi edasi ja muutuma konkurentsivõimelisemaks. Sellised kontseptsioonid nagu ärieetika ja

ettevõtte sotsiaalne suutlikkus (ing.k. *corporate social performance*) hakkasid seostuma mõistega SVE. (Hazarika 2013) SVE rakendamine oli küll iga ettevõtte vaba valik, kuid selleks võis sundida vajadus püsida konkurentsisis.

1990. hakkasid SVE-st välja arenema teised kontseptsioonid nagu jätkusuutlikkus ja ettevõtte kui kodanik (ing.k. *corporate citizenship*). Alguses kasutati jätkusuutlikkuse mõistet ainult looduskeskkonnaga seonduvalt, kuid hiljem see arenes ka sotsiaalsele keskkonnale. (Ibid.)

Sotsiaalselt vastutustundliku ettevõtluse suhtes on olnud ka lahkarmumisi. Milton Friedman, Ameerika majandusteadlane ja Nobeli laureaat oli sotsiaalse vastutustundlikkuse kontseptsiooni vastu. Ta kirjutas, et ettevõtete juhid ei tohiks siduda ennast sotsiaalse vastutusega, vaid teenima kasumit aktsionäride huvides. Sarnasel seisukohal oli ka Theodor Levitt, kes oli Milton Friedmani eelkäija. Tema leidis, et ühiskondlik heaolu on ainult siis hea, kui see toob ka majanduslikku kasu, kuid see ei pruugi tuua ja seega pole selle kasutamine põhjendatud. (Dhaliwal et al 2011) Kui SVE kasutamist nõuavad aktsionärid, siis SVE-d rakendades tegutsetaksegi aktsionäride huvides. Kui selle kasutamist nõuavad ka tarbijad, siis võib SVE kasutamine tuua kaasa ka majandusliku kasu - juhul kui tarbijad on valmis sama toote eest maksma ettevõtte parema maine tõttu kõrgemat hinda.

Tänapäeval on Friedmani vaatele lisandunud ka seisukoht, et ettevõtetel on ka kohustus mitte ainult aktsionäride, vaid ka ühiskonna suhtes (Mihalache 2013).

Kuid on ka autoreid, kes arvavad, et SVE-d peaks kasutama isegi siis, kui see ei too majanduslikku kasu (Reinhert et al 2008). See põhineb kõige õilsamatel ja puhtamatel vaadetel – SVE eesmärk peaks olema erinevatele huvigruppidele lisaväärtuse loomine ja eluolu parandamine.

SVE väljakujunemisele on kaasa aidanud mitmed tegurid – seadusandlikud, omakasupüüdlikud kui ka siiras tahe toetada keskkonda ja inimesi enda ümber.

1.1.2. Sotsiaalselt vastutustundlikku ettevõtluse rakendamine

Traditsiooniline aktsionäri vaatepunkt eeldab, et juhid ei seoks ettevõtet teadlikult ühegi SVE tegevusega aktsionäride kulul. Kuid kui juhid seovad ennast SVE tegevustega, et vastata suurte huvigruppide nõudmistele, siis on võimalik, et tegutsetakse aktsionäride kulul. Aktsionäride kulul tegutsemise all mõeldakse seda, et

tulu, mis SVE tegevustest saadakse on tehtud kuludest väiksem. (Mozer, Martin 2012) Samas on iga tegevusega seotud kulusid ja vastavaid tulusid raske mõõta. Kui toetatakse heategevust, siis tehakse väljaminek, mis tulu ei too. Kuid selleläbi võib märgatavalt paraneda maine ja seeläbi suureneda müük või suureneda töötajate rahulolu ja seeläbi tõusta nende efektiivsus.

Tundub mõistlik eeldada, et kulutused, mis tehakse mõne SVE tegevuse jaoks ühel hetkel jõuavad punkti, kus kulud ületavad tulusid. Näiteks rohelise tehnoloogia arendus nõuab suuri investeeringuid, kuid tulud selle kasutamisest on piiratud ja seega võibki tekkida kahjum. Juhid, kelle ainus eesmärk on aktsionäride tulude suurendamine ei teeks sellist investeeringut, kuid juht, kes tahab vastata ühiskonna ja keskkonnagruppide ootustele ja vajadustele võib sellise investeeringu teha. (Ibid.) Otsustamine investeeringu kasuks või vastu võib sõltuda ka teistest faktoritest nagu näiteks tarbijate teadlikkus ja tundlikkus või töötajate väärtushinnangud.

Mõned autorid on ka väitnud, et kui üks ettevõtte, kes tegutseb kindlas valdkonnas, hakkab tegelema SVE-ga, siis hakkavad sellega tegelema ka teised ettevõtted samas valdkonnas. Tegelikuses see ei pruugi aga nii olla, sest turul on ruumi nii vastutustundlikutele ettevõtetele ja ka vähem vastutustundlikutele. (Mihalache 2013) Samas kui SVE kasutamine annab olulisi eeliseid, näiteks võimaldab tõsta hinda või suurendab müüki, siis peaks huvi tõusma ka konkurentides ja SVE kasutamine võiks samas valdkonnas tõusta.

SVE strateegia keerukus sõltub mitmetest faktoritest nagu näiteks ettevõtte suurus ja tegevusala. Seetõttu on enamikes väikestes ja keskmise suurusega ettevõtetes SVE rakendamine mitteametlik ja intuiitiivne. Ajajooksul on erinevad uuringud näidanud, et ettevõtte suuruse ja selle seotusega SVE tegevustes on otsene seos. (Ibid.) Võimalik, et põhjus peitub selles, et suured ettevõtted on tuntumad ja peavad seega paremat mainet olulisemaks. Võimalik ka, et nad tunnetavad enda mõju ühiskonnale suuremana ja tegelevad SVE-ga sellel põhjusel.

Suurtes ettevõtetes põhineb sotsiaalne vastutus ametlikel otsustel, mis kaasab ka aruandeid ja kolmanda osapoole auditeerimist. Tavaliselt läheb see väikeste ettevõtete võimalustest välja. (Thornton, Byrd 2013) Väikestel ettevõtetel on siiski võimalus kohandada sotsiaalaruanded enda võimetele ja vajadustele vastavaks. Aruanded ei pea olema mahukad ja auditeerimine pole kohustuslik.

Väikeste ettevõtete lame struktuur tingib selle, et vähem inimesi osaleb otsuste vastu võtmisel ja omaniku/tegevjuhi isiklike väärtuste korral on nad sotsiaalse vastutustundlikkuse algatajad (Thornton, Byrd 2013). Samas tunnevad töötajad ettevõttega suuremat sidet ja nende huvi ettevõtte käekäigu vastu on suurem. Kui on mitmeid töötajaid, kes peavad SVE-d oluliseks, siis avaldab ka nende arvamus ettevõtte otsustele mõju.

SVE väikestes ettevõtetes on pigem seotud murega töötajate ja nende perede vastu mitte aga väliste huvigruppide vastu (Ibid.). Väikesed ettevõtted ei suuda ennast laiadele rühmadele näidata ja neid mõjutada, kuid töötajad teavad ja tajuvad ettevõttes toimuvat väga hästi. Seetõttu on see ka arusaadav.

Väikestel ettevõtetel on vähem ressursse – eriti finantsilisi aga ka vähem kvalifitseeritud personali ja vähem aega, et sotsiaalsele vastutustundlikkusele pühenduda, mis teeb ka SVE mõistmise ja toimima panemise keeruliseks (Ibid.). Finantsiliste vahendite puudus sõltub oluliselt ettevõttest. Ilmselt on ka selliseid väikseid ettevõtteid, kelle jaoks see ei ole probleem. SVE-d on võimalik rakendada ka osaliselt, mis tähendaks, et sellega ei pea ilmingimata kaasnema suured kulutused. Suurem probleem on ilmselt vaba personali leidmine, kuid mitmetel ettevõtetel on töö hooajaline või esineb lihtsalt töös tõusu- ja mõõnaperioode. Perioodil, millal on vähem tööd, saaks alustada SVE kasutamiseega.

Tehtud uuringutest on välja tulnud, et SVE tegevuste ja ettevõtte finantsilise käekäigu vahel on positiivne seos. See ei pruugi, aga paika pidada kuna ei uuritud otseselt SVE tegevustest saadavat kasu, vaid vaadati üldiseid finantsnäitajaid. (Mozer, Martin 2012) Leitud seos ei pruugi tähendada seda, et ettevõtete finantsseisund paraneks pärast SVE kasutuselevõttu, kuid sellisel juhul tähendaks see, et finantsiliselt paremal järjel olevad ettevõtted tegelevad rohkem SVE-ga.

Praegused uuringud ei paku otseseid andmeid SVE kulude või selliste kulude kasumlikkuse üle. Seda arvesse võttes on raske kindlaks teha, kas SVE tegevused üldiselt suurendavad või vähendavad ettevõtte kasumit või veelgi enam, kas mõni konkreetne SVE tegevus suurendab või vähendab ettevõtte kasumit. (Ibid.)

SVE olulisus on teistes uuringutes väja toodud selliste kasuteguritega nagu parem maine, tarbijate tõusev enesekindlus, suurenenud töötajate motivatsioon ja turuosa. Kuid ettevõtted peaksid SVE-d kasutama, et olla jätkusuutlik, mitte selleks, et

parandada mainet või saada turul konkurentsieelis. (Ganescu 2012) Samas ei pruugi oluline olla, miks ettevõtted SVE-d kasutavad, sest lõpptulemus võib olla, sõltumata kasutuselevõtmise põhjusest, sama.

Viimase kahekümne aasta jooksul on SVE-st saanud ülemaailmne nähtus (Hazarika 2012). Tõenäoliselt on selleni viinud mitmed asjaolud. Ühelt poolt ollakse teadlikumad valitsevatest probleemidest ja tajutakse rohkem enda vastutust ning soovitakse probleeme vähendada. Teisest küljest võib SVE rakendamise taga olla omakasupüüdlikkus – soovitakse püsida konkurents. Tarbijate, investorite ja töötajate nõudluse olemasolul võib SVE olla konkurentidest eristumise võti, kuid SVE laiemal levikul võib selle rakendamine konkurents püsimiseks olla praktiliselt kohustuslik.

250-st maailma suurimast globaalsest ettevõttest koostab sotsiaalse vastutuse aruannet 95% (Value of... 2013). See näitab, et seda teemat peetakse oluliseks.

68% ettevõtete juhtidest, kes panustavad ettevõtte sotsiaalsesse vastutusse, toovad peamise kasuna välja paranenud majandusnäitajad (Berns et al 2009). Kuna küsitleti ettevõtte juhte, kes on ettevõtte majandusliku olukorraga väga hästi kursis, siis võib seda tulemust pidada usaldusväärseks.

Lisaks sellele näitab Ernst&Youngi poolt läbi viidud uuring, et 88%-s sotsiaalse vastutuse aruande koostanud ettevõtetes aitas see organisatsiooni otsustusprotsesse tõhusamaks muuta, 50% nägid tulemusena maine tõusu ning 30% töötajate lojaalsuse kasvu (Value of... 2013). SVE kasutamisel on mitmeid positiivseid omadusi, mis aitavad ettevõtet edasi viia.

EY poolt läbiviidud uuringus selgus, et peaaegu pooled küsitletutest on märganud nõudluse kasvu aktsionäride ja investorite poolt jätkusuutliku ettevõtluse teemal viimase 12 kuu jooksul (2013 six growing... 2013). SVE kasutamine ja kajastamine liigub tõusutrendis.

SVE-ga tegelevad pigem suured ettevõtted. Mitmed uuringud on väljatoonud SVE positiivseid külgi nagu näiteks parem maine ja paranenud majandusnäitajad. SVE kasutamine muutub järjest populaarsemaks ja seda kogu maailmas. Kahjuks ei ole võimalik välja tuua, millise suurusega ettevõtted SVE-st enim kasu lõikavad. Võimalik, et kui SVE-d rakendaksid näiteks väikesed Eesti ettevõtted, siis nemad majandusnäitajate paranemist ei kogeks.

1.2. Sotsiaalarvestuse väljakujunemine

Raamatupidamise vormid, mis kajastavad ettevõtte tegusid selle väliskeskkonna suhtes on üldiselt määratletud kui sotsiaalarvestus (Crowther 2009).

Sotsiaalarvestuse all mõeldakse ettevõtte sotsiaalseid ja keskkonnaalast käitumist kindlate huvigruppide suhtes, mille kajastamine väljub traditsioonilisest finantsarvestuse mõõtmest (Ibid.). Selline laiendus on põhjendatud arvamusega, et ettevõtetel on laiemad kohustused ja suurem vastutus, kui ainult raha tootmine nende omanikele.

Samuti on seda defineeritud kui kvalitatiivse ja kvantitatiivse informatsiooni hulka, mis on koostatud organisatsiooni poolt, et pakkuda informatsiooni laiale publikule. Kvantitatiivne informatsioon võib olla kajastatud nii finantsilisel kui ka mitte-finantsilisel kujul. (Ibid.) Sotsiaalarvestuses pole välja kujunenud kindlaid reegleid ja seega on seda kasutataval ettevõtetel aruande koostamiseks vabad käed ja võimalus kohandada see just vastavalt enda vajadustele.

On öeldud, et ühiskond vajab sotsiaalarvestusest tulenevat infot sama palju, kui kapitaliturul osalejad finantsarvestusest tulenevat infot (Ebimobowei 2011). Selline väide toob esile sotsiaalarvestuse suunitluse ja eesmärgi.

Sotsiaalarvestus on vabatahtlik seega ei kasuta seda kõik organisatsioonid. On väidetud, et sellise info kajastamine võib olla seotud pigem juhtimisest hea mulje jätmisega kui tõelise sooviga rohkem informatsiooni avalikustada ja tegevust läbipaistvamaks muuta. Vaatamata sellele suhtutakse sotsiaalarvestusse kui tähtsasse informatsiooni allikasse ettevõtte juhtimise kohta. (Crowther 2009) Organisatsioonid üritavad konkurentsipüsimeks endast head muljet jätta ja seega on selge, et seda soovitakse teha ka läbi sotsiaalaruandluse. Samas sotsiaalarvestuses ei ole võimalik ka näitajaid ja fakte välja mõelda, nii et seeläbi on organisatsioonid motiveeritud reaalseid samme asutama, et olukorda paremaks muuta.

Kirjanduses on välja toodud mõned sotsiaalarvestuse iseloomulikud omadused. Selle kasutamine tähendab, et ettevõtetel on rohkem kohustusi, kui lihtsalt omanikele finantstulemuste kohta raporteerimine. See on identifitseerimise, andmete sisestuse ja informatsiooni presenteerimise protsess organisatsiooni sees, mis aitab mõista tegude tagajärgi, hinnata alternatiive ja selle läbi võtta vastu otsuseid edasiseks võimalikuks

arenguks. See toob kaasa huvigruppide ja ühiskonnaga suhtlemise. See avardab informatsiooni töötajate, toodete, kogukonna teenimise, saaste ennetamise ja selle kontrolli kohta. See sisaldab sotsiaalsete andmete hindamist ja kajastamist finantsiliste näitajate abil. See on dünaamiline ja pidev kontaktis olek ja läbirääkimine erinevate huvigruppidega. (Ungureanu 2012)

Sotsiaalarvestusega tegelemise põhjuseid on erinevaid, kuid üldiselt pakub sotsiaalarvestus võimalusi, mille läbi on võimalik areneda nii seda kasutaval ettevõttel kui ka üldisel ettevõtluskeskkonnal ja ühiskonnal.

1.2.1. Sotsiaalarvestuse ajalugu

Sotsiaalarvestuse süsteem tekkis vajadusest mõõta ettevõttes esinevaid vooge, mida ei saa väljendada rahalistes ühikutes, näiteks sotsiaalseid vooge (Ibid.). Aja jooksul on sotsiaalsete probleemide ja ka inimressursi tähtsuse mõistmine suurenenud ja see läbi on suurenenud ka vajadus selliste teemadega tegelemiseks.

Esimesena tuli selle kontseptsiooniga, mille esilekerkimine langes kokku perioodiga, millal arendati rahvuslikku arvestust (ing.k. *national accounting*) ja rahvuslikku arvestuse süsteemi (ing.k. *system of national accounts CNS*), välja Richard Stone. Sotsiaalarvestus ilmus USA ettevõtetes 1960. aastate lõpus ja algselt oli see suunatud ainult enda töötajatele ja toodetele. (Ibid.)

Inglismaa tööstusrevolutsiooni aegadel väljendas Robert Owen rahulolematust sellega, et raamatupidamises peab kajastama ainult ettevõttesisese mõjuga tegevusi. Ta pani enda uskumused praktikasse, pakkudes enda tööliste majutust. Teised industrialistid läksid veelgi edasi. Näiteks Jedediah Strutt ja ta pojad hoolitsesid selle eest, et nende töölised saaksid piisava koguse piima. Nad pakkusid tööjõule ka väga heal tasemel majutust. Üks pank võimaldas enda töötajatele hariduse ja ka majutuse. (Crowther 2009) Seega on sotsiaalarvestusest märkeid ka varasematest aegadest. Selleaegse suhtumise kohaselt oli oluline inimene, mitte ei üritatud ettevõttest paremat muljet jätta. Kui mõelda, kuidas sotsiaalarvestus alguse sai, siis võks ka praegusel ajal eeldada, et on palju ettevõtteid, kes tegelevad sotsiaalsete probleemide ja teemadega vastutustundest.

Üldiselt on enesekeskne lähenemine majandusarvestusele olnud küll valdav, kuid mitte ainus (Ibid.). Huvi sotsiaalarvestuse vastu on arenenud koos ärietiika ning

sotsiaalse vastutustundlikkuse arenguga ja ökoloogilise allakäiguga (Gray 2002b). See on ka mõistatav kuna konkurents ettevõtete vahel pidevalt tiheneb ning töötajate ja klientide võitmiseks peavad ettevõtted järjest enam pingutama.

Uus käsitlus kerkis pinnale 1970. aastate alguses Saksamaal äriühingonnas ja seda kutsuti „laiendatud kasumlikkuse arvestuseks“. Sellega oli alguse saanud ettevõtete kasumlikkuse hindamine, kuhu olid integreeritud ühiskonnale ülekantud kulud halva inimressursi juhtimise tulemusena. Seda mõtet rakendati, et hinnata meetmeid töötingimuste parandamiseks ja töö inimlikustamiseks valitsuse programmides, kuid selle levik jäi madalaks. (Ungureanu 2012) Tundub, et esialgselt oli see idee suunatud siiski kasumlikkuse parandamisele, mitte ainult töötingimuste parandamisele – töötingimusi sooviti parandada, et inimesed suudaksid teha efektiivsemalt tööd, et seeläbi väheneksid kulud ja suureneksid tulud.

1970. aastatel hakati uurima ettevõtte sotsiaalset vastutust. Sellega arenesid ka mõisted nagu sotsiaalne audit (ing.k. *social audit*), sotsiaalne tulemuslikkus (ing.k. *social performance*), sotsiaalne avalikustamine (ing.k. *social disclosure*) ja sotsiaalaruandlus (ing.k. *social reporting*). Rohkem hakati kasutama ka sotsiaalauditit ja pöörati rohkem tähelepanu sotsiaalsele tulemuslikkusele. See periood pani aluse seadustele, mis sätestavad organisatsiooni sotsiaalse, tööjõu ja keskkonna alaste plaanide ja soorituste avalikustamise. (Gray 2002b)

Industrialiseeritud riikides tõusis 1980. aastatel keskkonna- ja inimkaitse üheks põhiliseks mureks, siis hakati arendama ka keskkonna- ja sotsiaaljuhtimise süsteeme (Ungureanu 2012).

Kuid ka selle kohta on erinevaid arvamusi. Näiteks on välja toodud, et 1970. aastatel sotsiaalarvestuse kasutamine suurenes märgatavalt, kuid 1980. aastatel muutus sellesse suhtumine isegi vaenulikuks (Gray 2001).

Nüüd on pööratud tõsisemat tähelepanu inimressursi- ja sotsiaalarvestusele, eriti arenenud maades, tutvustades muutuseid, mis on seotud arvestusdokumentide struktuuri muutustega. (Ungureanu 2012) Sellised muutused viitavad mõõtmata elementide kaasamisele nagu töötajate oskused ja teadmised, juhtide juhioskused, loomingupotentsiaal uurimis- ja arendustöös, sotsiaalne kliima, suhted riigiga ning keskkonnatöö kvaliteet.

Majandusarvestuse klassikaline-liberaalne vaade on seisukohal, et organisatsioon peaks kajastama ainult tegevusi, mis leiavad aset selle sees (Crowther 2009). Selle tulemusena võetakse kajastamise mõttes osa organisatsioonilisi tegevusi eriti tähtsana ja teised tunduvad ebaolulised ja neid ignoreeritakse. Selline vaade asetab organisatsiooni maailma keskpunkti; ainuke sidepunkt välismaailmaga on väärtusahela algus ja lõpp. Traditsiooniliselt majandusarvestus on keskendunud tegevustele organisatsiooni sees ja ignoreerib organisatsiooni mõjusid väliskeskkonnale.

Teisest küljest, need tegevused, mida organisatsioon teeb, ei mõjuta mitte ainult organisatsiooni ennast, vaid võib mõjutada ka neid, kellega oleks vastastikku seotud. Nende all võib mõelda ärikeskkonda, kus vastav ettevõtte tegutseb, kohalikku kogukonda ja ka laiemat konteksti. Need mõjud võivad olla märkimisväärsed ja mitmetähenduslikud – mõnede poolt vaadates kasulikud ja mõnede poolt kahjulikud. Näiteks, kui viia läbi inimeste seas küsitlus, kuidas suhtutakse teatud tegevustesse, mida ettevõtte on planeerinud, siis leitakse inimesi, kes on poolt, kuid ka neid, kes on vastu.

Viimasel ajal on hakanud tõusma mure organisatsiooni käitumise mõjude üle väliskeskkonnale (Ibid.). Sellele on hakanud mõtlema ja sellest huvituma ka osanikud ja aktsionärid. Mitmed osanikud ja aktsionärid saavad mõjutada ettevõtte tegevust ja nende mõju võib olla väga märkimisväärne. See peaks avaldama ettevõtte omanikele mõju ja suunama neid sotsiaalarvestuse kasutamise poole.

Sotsiaalarvestusse suhtutakse mitmeti. Näiteks Hetherington on avaldanud arvamust, et ei ole alust arvata, et osanikud pooldaksid mitte kasumlikku tegevust, mis vähendab kas dividende või aktsia turuväärtust. Vastupidisel arvamusel on olnud Dahl, kes on kirjutanud, et suured ettevõtted peaksid olema ka sotsiaalselt mõtlevad ettevõtted. (Ibid.)

Aja jooksul on järjest enam tähelepanu pööratud sotsiaalarvestusele ja ettevõtete laiemale esinemisele. Erinevaid arvamusi on olnud selle kohta, mida peaks kajastama ja keda see informatsioon põhiliselt huvitab. Näiteks Fetyko rääkis vajadusest kindlaks teha sotsiaalselt oluline käitumine, et kindlaks määrata, kellele peaks ettevõtte aruandma ja selle läbi arendada sobiv metoodika aruandluse jaoks. Klein arvas, et erinevad soorituste aspektid pakuvad huvi erinevatele aktsionäridele.

Ta eristas alad, mida peaks arvestuses kajastama, näiteks investorid, kogukonna suhted ja filantroopia. Hilisemalt on mõeldud kindla raamistiku rajamisele, milles sotsiaalarvestus saaks toimida. (Crowther 2009)

Sotsiaal- ja keskkonnaarvestus on muutnud traditsioonilise klassikalise-liberaalse vaate keerulisemaks tuues sisse nii sise- kui ka välisaktsionärid erinevate huvidega.

Sotsiaalarvestuse ajaloost on mitmeid erinevaid märkmeid, mis võivad omavahel olla vastukäivad. Paljuski on see seotud sellega, mida sotsiaalarvestuse alla täpsemalt mõeldakse. Sellise kajastamise mitmekesisuse tõttu on raske tuua esile ühte kindlat tõe ja selle arengut võibki mõista mitmeti.

1.3. Sotsiaalarvestuse kasutamine

Aja jooksul on esile kerkinud argumendid teadlikuma sotsiaal- ja keskkonnaarvestuse kasutamiseks. Suurenenud sotsiaal- ja keskkonnaalaste tegevuste läbipaistvus peegeldaks paremini organisatsiooni sotsiaalset ja keskkondlikku iseloomu. Selle läbi tekiks hoopis teistsugune vaade organisatsioonile, kui seda pakub finantsarvestus. Suurenenud läbipaistvus julgustaks ettevõtteid piirama nende lõputut püüdlust kasumi ja konkurentsivõime järgi võttes arvesse suhteid laiema aktsionäride ringkonnaga. (Spence 2009) Läbipaistvus ei ole seega lõppeesmärk. Samas võib arvata, et sotsiaalarvestusega tegelemine võib olla seotud ka kasumi poole püüdlamisega – üritatakse parandada enda mainet ja seeläbi võita turgu või tõsta hindu.

Sotsiaalarvestuses peitub ka radikaalsem kavatsus. Laiendatud aruandluse otsene kavatsus on demokraatia täiustamine. Veelgi enam, sotsiaalarvestusega tegelemine laieneb veelgi kaugemale kui demokraatlikud printsiibid. Sotsiaalarvestuse aluseks on mure sotsiaalse nihke ja keskkonna allakäiguga, mis on põhjustatud organisatsioonide poolt arenenud kapitalismis. Laiendatud aruandlus on küll moraalselt ihaldatav eneses, kuid fundamentaalselt nähakse seda vahendina, mis aitab liikuda sotsiaalselt ja keskkondlikult healoomulisse korda. (Ibid.) Seega peaks sotsiaalarvestus kaasa aitama kogu ühiskonna arengule. Samas peaksid sellega tegelema mitmed ettevõtted, et mõju oleks märgatav.

Sotsiaalarvestus ei kirjelda, kuidas parem sotsiaalne ja keskkondlik kord tekib. See ei täpsusta ka lõppeesmärki, milleni tahetakse jõuda. Ei ole teada, kuidas käituvad erinevad aktsionäride grupid seoses infoga, mis tuleb sotsiaalaruandlusest. Sellest hoolimata, sotsiaalarvestuse aluseks olev ideaal on, et laiendatud arusaam sotsiaalselt tegutsemisest pakub võimaluse sotsiaalseteks muutusteks läbi demokraatlike vahendite. (Spence 2009)

Sotsiaalarvestus paljastab konfliktid ja vastuolud, mis käivad äritegevusega kaasas (Ibid.). Sotsiaalarvestus toob kaasa mitmeid subjektiivseid arusaamu organisatsiooni sotsiaalsetest vastastikustest mõjudest. Sotsiaalarvestus peaks otsima viise, kuidas lahendada sotsiaalseid probleeme. See on võimalik kuna sotsiaalarvestus katab laial hulgal teemasid.

Sotsiaalarvestust võib vaadata, kui ettevõtete soovi adresseerida enda aastaaruandeid laiemale ringile kui ainult traditsioonilised investorid (Crowther 2009). Laiemasse ringi võivad kuuluda ühiskonnaliikmed, kes on huvitatud keskkonnast ja keskkonna probleemidest. Sinna alla kuuluvad ka keskkondlikud survegrupid ja nende üksikud liikmed. Samas võib sotsiaalarvestus huvi pakkuda ka traditsioonilistele investoritele.

Majandusarvestuse meetmed ei ole enam numbritega piiratud. See tekitab aga probleemi mõõtmise täpsuse üle. Kui fakti põimunud näitajad ja väärtus on kindlaks tehtud, siis on mõistlik pöörata vähem tähelepani mõõtmisele ja rohkem tähelepanu sotsiaalarvestuse moraalsetele aspektidele. (Ibid.)

Sotsiaalarvestusel on olnud ja on siiani raske leida endale kindel koht majandusarvestuse valdkonnas. Sotsiaalarvestus on pidevalt kaasa toonud väikest, kuid olulist kriitikat; seda on isegi rünnatud. On öeldud, et sotsiaalarvestus ei olegi raamatupidamine; see pole raamatupidajatele sobiv; see on triviaalne ja/või ebaoluline; see on rahvuskeskne; see on inimkeskne; see on fallotsentristlik; see ähvardab kasumlikkust; jne. (Gray 2002b)

Sotsiaalarvestusse on suhtutud kui ühte traditsioonilise raamatupidamise all- osasse, kuid on peetud ka eraldiseisvaks (Gray 2002a). Seega on olnud erinevaid arvamusi ka selle kohta, kas sotsiaalarvestus on raamatupidamise osa või mitte.

Üldiselt on sotsiaalarvestuse kasutamine küllaltki vähe levinud ja halva kvaliteediga (Gray 2007). Ettevõtted üritavad pigem näidata enda head poolt ja

kajastavad seega ainult positiivset infot, keskendumata tõsistele probleemidele ja teemadele. Kuid selle kasutamise populaarsus on tõusuteel (Jones 2011).

Sotsiaalaruandlusega tegelemise populaarsus on tõusnud ka tänu mitmetele konventsioonidele, mis pööravad sotsiaalsetele- ja keskkonnavalastele probleemidele tähelepanu. Üks sellistest programmidest on Agenda 21.

Agenda 21 on maailma jätkusuutlikkuse programm, mille algatas ÜRO ja mille täielik sisu avaldati ÜRO keskkonna- ja arengukonverentsi (UNCED) poolt 14. juunil 1992 Rio de Janeiro konverentsil, kus programmi kiitsid heaks 179 riigi valitsused. Ka Eesti on ühinenud Agenda 21-ga. (Agenda 21 1992)

Agenda 21-s on teemaks keskkonna probleemid ja jätkusuutlikkus rahvuslikul, regionaalsel ja kohalikul tasemel. Selle eesmärk on anda alus kohaliku demokraatliku tegevuse arendamiseks. See programm on eriti palju tähelepanu pööranud jätkusuutliku arengu saavutamiseks. Kohaliku demokraatia areng on seotud selliste teemadega nagu osalemine, partnerlus, võrdväärsed võimalused, kollektiivne tegutsemine. Agenda peab vajalikuks inimtegevuse sotsiaalsete ja keskkonnamõtjude tõsisemat jälgimist, seal hulgas ka ettevõtete tegutsemist. (Ibid.) See paratamatult nõuab ettevõtelt suuremat panust, et hinnata ja kajastada enda tegevust. Selliste tegevuste kajastamine on oluline, sest see puudutab ka ümbritsevat keskkonda ja elu. Tuleks aru saada, et ollakse osa suuremast keskkonnast, millega tuleb enda tegevuses arvestada.

Sotsiaalarvestuse põhiliseks probleemiks võibki lugeda seda, et ettevõtted on motiveeritud ennast näitama võimalikult positiivsest küljest ja mitte keskenduma reaalsele probleemidele ning nende lahendamisele.

1.3.1. Sotsiaalarvestuse kajastamine

Viimast dekaadi on iseloomustatud üle maailma nõudluse kasvamise järgi sotsiaalses kvaliteedis. See tähendab, et ettevõtted peaksid vastama tarbijate, kasutajate ja laiema kogukonna nõuetele parandades elu kvaliteeti. Selles valguses on loodud mitmeid süsteeme, mida kasutatakse ettevõtetes, et juhtida keskkonna kvaliteeti ja turvalisust. Selline uus ärikeskkond, kus majandus on järjest enam seotud sotsiaalsfääriga, on viinud uute standardite ja reegliteni, juhtides ettevõtete seotust sotsiaalsetes ja keskkonnavalastes tegevustes. (Ungureanu 2012)

Sotsiaalarvestuse kajastamiseks on mitmeid erinevaid võimalusi. Mõned arvavad, et peaks kasutama deebet-kreedit kontosid, kuid on ka vastupidiseid seisukohti (Gray 2013).

Üks sotsiaalarvestuse valdkonna esinduslik standard on SA8000, mis loodi aastal 1997 Social Accountability International (SAI) poolt. SA8000 põhiliselt sihib õiglasele keskkondlikule tööle, elimineerides ebaõiglased ja ebainimlikud tingimused. Selle väljatöötamine tekkis Inimõiguste konventsiooni põhimõtetest, mis kohandati ettevõtte suhetega erinevate aktsionäridega. (Ungureanu 2012)

SA8000 katab kaheksat põhilist teemat nagu tervis ja turvalisus, päevane tööaeg, tasu, lapstööjõud, sunnitöö, distsipliin, ühinemisvabadus ja kollektiivne läbirääkimine, diskrimineerimine. Seda standardit ei tohiks võtta kui lihtsalt kohustuste nimekirja, vaid kui vahendit, mis motiveerib juhte, et saavutada tõelisi muutuseid organisatsioonis, mida nad juhivad, et muuta seda jätkusuutlikuks. (SA8000 2008) Enamikul tänapäeva ettevõtetel, eriti arenenud maailmas, ei tohiks lapstööjõu ja sunnitööga seonduvaid probleeme esineda, kuid teised teemad puudutavad ilmselt enamikke organisatsioonidest.

Selle standardi roll on organisatsioonides avaldunud mitmetes erinevates vormides. Näiteks hinnatakse arengut eelnimetatud kaheksas valdkonnas; uuritakse ja lahendatakse töötajate või aktsionäride probleeme ning hinnatakse võimalusi nende lahendamiseks; rakendatakse kutsealast ohutust ja tervise juhtimise süsteemi, et vähendada või elimineerida riske, mis on seotud läbiviidavate tegevustega; arendatakse sotsiaalse vastutuse juhtimise süsteemi ja kindlustatakse selles küsimuses organisatsiooni poliitika vastavus; seda sertifikaati võib vahendada ka keegi väljast poolt organisatsiooni. (Ungureanu 2012) Sellisel rakendamisel annab see standard ettevõtte juhatusele hea ülevaate ettevõttes toimuvast ja võimaldab seeläbi paremat juhtimist ning arengut.

Väljas pool organisatsiooni on SA8000-l tähtis roll järgnevates suundades: soodustama isikuid järgima kultuuri, keskkonna, sotsiaal, seaduse ja majanduse arendamise tingimusi; pakkuma konsultatsiooni ja nõuandeid sotsiaalsete partnerite identifitseerimisel ja sotsiaalse vastutustundlikkuse aruannete usaldusväärsuse tõstmisel; suurendab ettevõtte tarbijate ja kasutajate kindlustunnet, kaudselt parandades avalikku imagot; soodustab kasutama ja järgima olemasolevaid seadusi ja

ISO standardeid; toetab kohalike võimude autoriteeti vastutustundlikus ettevõtluses; toetab ühtse terminoloogia arengut vastavas valdkonnas. (Ungureanu 2012) Seega paraneks kogu ettevõtluskeskkond ja seeläbi ka ühiskond, kui SA8000 kasutamine suureneks.

SA8000-l on isikutele, kes taotlevad auditeerimist ja kasutatavate tööprotsesside tunnustamist, seaduslikust küljest vaadates vabatahtlik iseloom, kuid see muutub kohustuslikuks äripartnerite pilgu läbi, kes kasutavad sotsiaalselt vastutustundlikku poliitikat ja nõuavad seda ka nendelt, kellega koos nad töötavad. (Ibid.) Võimalik on, et sotsiaalarvestuse kasutamine suureneb just välise surve tõttu. Kui järjest enam on ettevõtteid, kes seda kasutavad ja tarbijad muutuvad teadlikumaks ning valivamaks, siis suureneb ka sotsiaalarvestuse kasutamine.

Tunnistuse saamine sotsiaalse juhtimise süsteemis omab mitmeid olulisi eeliseid nagu näiteks: pühendumine eetilise äritegevuse põhimõtete austamisele partneritega suheldes; garantii kaubamärgi kaitseks; maine paranemine tänu aktiivsele osalemisele sotsiaalselt vastutustundlikkus poliitikas; kindlustunne klientuuri ja investeeringute kaasamisel; palgatud töötajate motivatsiooni suurenemine tänu töötingimuste paranemisele, kuid ka kvalifitseeritud tööjõu ligiõmbamine; juhtide ja töötajate vahelise suhtluse arenemine; ärimajanduslik riskijuhtimine vältides õnnetusi ja laharvamusi, mis võiksid mõjutada ärisuhteid või avalikku arvamust; läbipaistev tegevus, mis on kooskõlas turu nõudlusega; ausa konkurentsi julgustamine. (Ibid.)

Selle kohase tunnistuse võivad välja anda 20 akrediteeritud ettevõtet, keda SAAS auditeerib korra kvartalis (Ibid.). Selle standardi kasutamise eelis on auditeerimine – see annab nii ettevõttele, kui ka välistele tarbijatele selge signaali, et tehtud aruanne on aus.

SA8000 kasutamisel on mitmeid eeliseid, mille läbi ettevõtte võib areneda. Need eelised on nii ettevõtte sisesed kui ka välised. Ettevõtte juhtimisel on kergem teha teadlikumaid otsuseid, omades rohkem informatsiooni. Samuti paraneb töötajate heaolu ja seeläbi ka töötegemise efektiivsus. Väliselt paraneb maine, mis aitab arendada suhteid äripartneritega ja võita kliente.

Levinud standardid on veel GRI ehk Global Reporting Initiative ja AA1000 ehk AccountAbility 1000.

GRI aruandlusraamistik on mõeldud erineva suuruse, tegevusvaldkonna ja asukohaga organisatsioonidele. Selles võetakse arvesse aspekte, millega erinevad organisatsioonid kokku puutuvad. GRI aruandlusraamistik sisaldab üldist ja valdkonnaspetsiifilist osa, milles sidusrühmad üle kogu maailma on laiapõhjaselt kokku leppinud ning mis on üldiselt kohaldatav aruande koostamiseks organisatsiooni jätkusuutlikkusosalase tegevuse kohta. (Sustainability... 2011) GRI eeliseks on universaalsus – seda saavad kasutada väga erinevad ettevõtted.

GRI korral peab ettevõtte valima erinevate mõõdikute seast, mis on tema jaoks olulised ning selgitama, miks just need valiti ja kas ning millal ülejäänud mõõdikutega algust tehakse. Mõõdikud on jaotatud laiematesse kategooriatesse nagu majandus, keskkond ja sotsiaalvaldkond. Sotsiaalvaldkonna alla kuuluvad inimõigused, ühiskond, tootevastutus ning tööjõukasutus ja inimväärne töö. (Ibid.) Ettevõtte saab püheneda just enda jaoks kõige olulisemale ja teiste tegevustega hiljem alustada.

GRI soovitab jätkusuutlikkuse aruannete puhul kasutada välishindamist. Sõltumata konkreetsest viisist peaksid kontrolli läbi viima organisatsioonivälised pädevad rühmad või üksikisikud. Nendeks võivad olla rühmad või üksikisikud, kes järgivad kontrollimise kutsestandardeid või kasutavad meetodeid, milles järgitakse süstemaatilisi, dokumenteeritud ja tõendipõhiseid protsesse, kuid ei lähtuta ühestki konkreetsest standardist. (Ibid.) Aruannete kontrollimine on soovituslik, kuid mitte kohustuslik.

AA1000 on standardite sari, mis on keskendunud jätkusuutlikkusele. AA1000 järgi peaks organisatsioon huvirühmadega suhtlema ja kindlaks tegema jätkusuutlikkuse mõju enda majanduslikule, keskkonnavalasele ja ühiskondlikule esitusele. (AA1000APS 2008). Tähtsal kohal selle standardite kriteeriumides on huvirühmade kaasamine.

Ettevõtte sotsiaalse vastutustundlikkuse hindamine on aidanud välja arendada sotsiaalbilansilehte (ing.k. *social balance sheet*). See kõigepealt ilmnes seitsmekümnendatel, millal sotsiaalsest vastutusest hakati rohkem rääkima. Alates aastast 2000 on seda hakatud rohkem kasutama. (Ungureanu 2012) Sotsiaalarvestuse arenguga on arenenud ja populaarsemaks muutunud ka erinevad selle kajastamise võimalused.

Sotsiaalbilansileht on enesehinnangu vahend, mille eesmärk on kindlaks teha mõjutegurid ettevõtte ja selle tegutsemiskeskonna vahel, et hinnata isikute käitumist sõltuvalt väärtustest ja julgustada dialoogi erinevate huvipoolte vahel. Kirjanduses on seda defineeritud kui raportit, mis esitab majandusliku üksuse sotsiaalsed kulud ja tulud sõltuvalt selle tegutsemiskeskonnast, et teavitada erinevaid sidusgruppe. (Ungureanu 2012) Sotsiaalbilansileht nagu ka standardid annab tagasisidet nii ettevõtte sisestele kui ka välistele isikutele.

Selline bilansileht koosneb kahest osast: sotsiaalpoliitika kirjeldus, eesmärgid ja meetmed selle teostuseks ja raport üksuse saavutatud väärtusest ja selle mõjust riigimajandusele. (Ibid.) Kindel ülesehitus teeb selle koostamise ja sellest arusaamise küll lihtsamaks, kuid samas piirab ka selle kasutamise võimalusi. Samuti on mõju riigimajandusele küllaltki raske hinnata.

Sotsiaalbilansileht on dokument, mis on vormistatud tabelina ja milles leidub kvantitatiivset informatsiooni, mis väljendab ainult sotsiaalset staatust ja töötingimusi ettevõttes (Ibid.). Seega ei ole sotsiaalbilansileht sama, mis bilansileht raamatupidamises.

Sotsiaalbilansilehele informatsiooni lisades saab teha järeldusi, kuidas kulutused ja investeeringud on mõju avaldanud (Ibid.). Näiteks kuidas turvalisusesse investeerimine on vähendanud tööõnnetusi. See on jällegi heaks tagasiside võimaluseks ettevõttele.

Sotsiaalbilansilehe kasutamine võib olla erinev sõltuvalt selle rollist ja eesmärgist. See võib olla vahend informatsiooniks, kui tegutsetakse keskkonnas, kus informatsiooni levitamine toimub. Laia levitamise puhul peab tähelepanu pöörama ka sellele, et seda mõistaksid inimesed, kellel ei ole finants- ega raamatupidamisteadmisi, et tõlgendada infot ja selle analüüsi. Samuti võib see olla vahend konfliktide lahendamiseks rahuldades erinevate huvigruppide erimeelsusi pakkudes neile täpset sotsiaalset infot. Lisaks võib seda kasutada ka sotsiaalse juhtimise vahendina, diagnoosides ettevõtte sotsiaalse süsteemi tugevusi ja nõrkusi. Parandavad meetmed on siis integreeritud sotsiaalplaneerimise ja -juhtimise üldisesse strateegiasse. (Ibid.)

Sotsiaalbilansileht aitab anda sotsiaalset hinnangut, mis aitab hinnata investorite riski ja arvestab ka organisatsiooni erineva tegevusvaldkonnaga. Sellise lähenemise eesmärk on anda diagoos lähtuvalt valdkonna ja sektori reeglitest, mitte

ainult ettevõttes valitsevast sotsiaalpoliitikast, et informeerida laenuandjaid ja finantsanalüütikuid riskidest. (Ibid.) Samas on ettevõttel alati motivatsioon jätta endast parem mulje ja seega võidakse tegelikke riske üritada varjata.

Sotsiaabilansilehe näitajate analüüs võimaldab siseaudiitoril või väliskonsultandil hinnata ettevõtte sotsiaalpoliitikat. Analüüsis võib eraldada kolme erinevat astet: sotsiaabilansilehe analüüs rõhutades ettevõttele iseloomulikke jooni, hinnata praegust ja varasemat sotsiaalpoliitikat – nende vahelist seost ja arengut, hinnata nende seoste mõju ja väljundit tulevikus. Viimasel juhul peaks kasutama rohkem informatsiooni kui ainult sisemised allikad ja sotsiaabilansileht. (Ungureanu 2012)

Sotsiaabilansilehe ja standardite kasutamine pakub nii ettevõttesiseselt kui ka –väliselt võimalusi ettevõtte hindamiseks ja arendamiseks. Erinevalt SA8000-st pole sotsiaabilansilehe, AA1000 ja GRI kasutamiseks kohustuslikku auditeerimist ette nähtud ja seeläbi selle kasutamine ei anna ka nii suurt kindlust. Samas on nende kasutamine selle võrra lihtsam ja odavam. Tahtmise korral on võimalus lasta aruanded üle vaadata.

2. KVANTITATIIVNE UURING

2.1. Vastajate profiil

Küsimustikule vastas 110 ettevõtet, vastajatest 103 olid finantstöötajad (raamatupidajad, pearaamatupidajad või finantsjuhid). Ülejäänud seitsme hulgas olid juhataja, juhatuse liige, krediidikontroll, ekspordi assistent, tegevjuht ja kaks personalijuhti, kuid täpsuse huvides nende vastustega ei arvestatud. Finantstöötajate keskmisi arvamusi leides, arvestati ainult nende vastajatega, kes seisukohta omasid.

Väga suur enamus ettevõtetest on Eestis kaua tegutsenud. 94 ettevõtet üle 9 aasta, viis ettevõtet 6-8 aastat, kolm ettevõtet 3-5 aastat ja ainult üks ettevõtte, mis on tegutsenud alla kahe aasta. Seega peaksid nad olema turu nõudmistega kohanenud ja kursis.

Ettevõtted on tegevad põhiliselt erasektoris (98), avalikust sektorist vastas 3 ja kolmandast sektorist 2 ettevõtet. Kuna Eestis tegutseb enamik ettevõtteid erasektoris, siis on suur vastajate osakaal sealt arusaadav. Sellised vastajad annavad hea ülevaate turul toimuvast.

Töötajate arvu poolest erinesid ettevõtted enim. 1-9 töötajaga ettevõtteid oli 19, 10-49 töötajaga ettevõtteid 54, 50-249 töötajaga ettevõtteid 22 ja enam kui 250 töötajaga ettevõtteid oli vastanute hulgas 8. Töötajate arv vastanud ettevõtetes peegeldab küllaltki hästi olukorda Eestis – palju väikseid ettevõtteid ja vähe suuri. See peaks aitama kaasa tulemuste objektiivsusele.

Finantstöötajad, kes küsitlusele vastasid olid valdavalt pearaamatupidajad (61), 23 vastajat olid raamatupidajad ja 19 olid finantsjuhid. Üldiselt on vastajad samas ettevõttes töötanud kaua – 38 vastajat üle kuue aasta, 10 vastajat 3-5 aastat ja 9 töötajat 0-2 aastat.

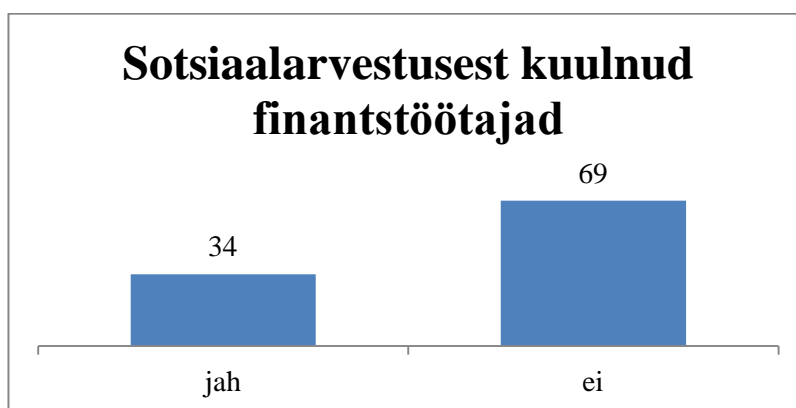
Enamusel vastajatest on kõrgharidus (89), kaheksal vastajal oli keskeriharidus, viiel vastajal kesk- ja ühel põhiharidus. Vastajad on üldiselt kõrgelt haritud, mis võiks

tähendada, et nad omavad laia silmaringi finantsvaldkonnas toimuvast ja tulemused on seega objektiivsed. Samas teeb ühtlane hariduslik taust korrelatsioonid antud näitajaga ebatäpseks.

Vastanud ettevõtted esindavad hästi Eesti ettevõtteid ja on seega sobiv valim.

2.2. Kokkupuude sotsiaalarvestusega

Sotsiaalarvestusest on kuulnud 34 ja ei ole kuulnud 69 finantstöötajatest vastajat nagu on näha jooniselt 1.

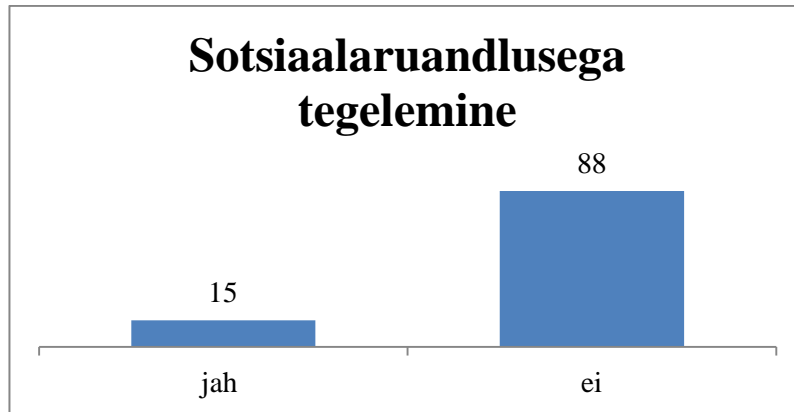

Joonis 1. Sotsiaalarvestusest kuulnud finantstöötajad

Allikas: Küsimustiku vastused

Sotsiaalarvestusest on seega kuulnud 33% vastajatest, mida võib lugeda küllaltki madalaks näitajaks. Korrelatsioon sotsiaalarvestusest kuulumise ja hariduse vahel on 0,11 ehk seos on väga nõrk, kuid see ei pruugi täpne tulemus olla kuna vastajate hulgast ei olnud väga palju erineva haridustasemega töötajaid. Kuid siiski võib järeldada, et teadlikkus sotsiaalarvestusest ei olene haridustasemest.

Sotsiaalaruandlusega tegelemine on näha jooniselt 2 - 15 ettevõtet tegeleb sellega ja 88 ei tegele.

Joonis 2. Sotsiaalaruandlusega tegelemine

Allikas: Küsimustiku vastused

Sotsiaalaruandlusega tegeleb 15% vastajatest ehk alla viiendiku. See on suhteliselt väike osa. Samas arvestades seda, et sotsiaalarvestusest on kuulnud ainult kolmandik vastajatest, siis sotsiaalaruandlusega tegeleb iga teine, kes on sotsiaalarvestusest kuulnud.

Põhjusteks, miks sotsiaalaruandlusega ei tegeleta toodi välja, et selle jaoks ei ole vajadust, see ei ole ettevõttele kasulik ja võtab palju aega. Arvestades, et valdav osa vastanutest on väiksed ettevõtted, siis võib selline seisukoht ka paika pidada.

Põhjusteks, miks tegeletakse sotsiaalaruandlusega, toodi mitmel korral välja selle nõudmist emaettevõtte poolt. Ühel korral isegi mainiti, et nende ettevõtte kogub ainult vastavaid andmeid ja edastab emaettevõttele ning nemad täpselt ei tea, kuidas ja milleks seda infot edasi kasutatakse. Üks vastaja tõi välja, et sotsiaalaruandlus annab nii ettevõttesiseselt kui ka -väliselt parema pildi ettevõtte sotsiaalselt vastutustundlike tegevuste kohta.

Korrelatsioon sotsiaalaruandlusega tegelemise ja töötajate arvu vahel on 0,24 ehk on olemas väga nõrk seos. Suuremad ettevõtted tegelevad mingil määral sotsiaalaruandlusega rohkem. 15 ettevõtte seas oli 2 väikest (1-9 töötajat), 5 keskmist (10-49 töötajat), 4 suurt (50-249 töötajat) ja 4 väga suurt (250 ja enam töötajat) ettevõtet. Vastanute hulgas oli mitmeid väiksemaid ettevõtteid, kes sotsiaalaruandlusega ei tegele ja väga suuri ettevõtteid, kellest pooled tegelevad. Sellest tekkis ilmselt ka seos.

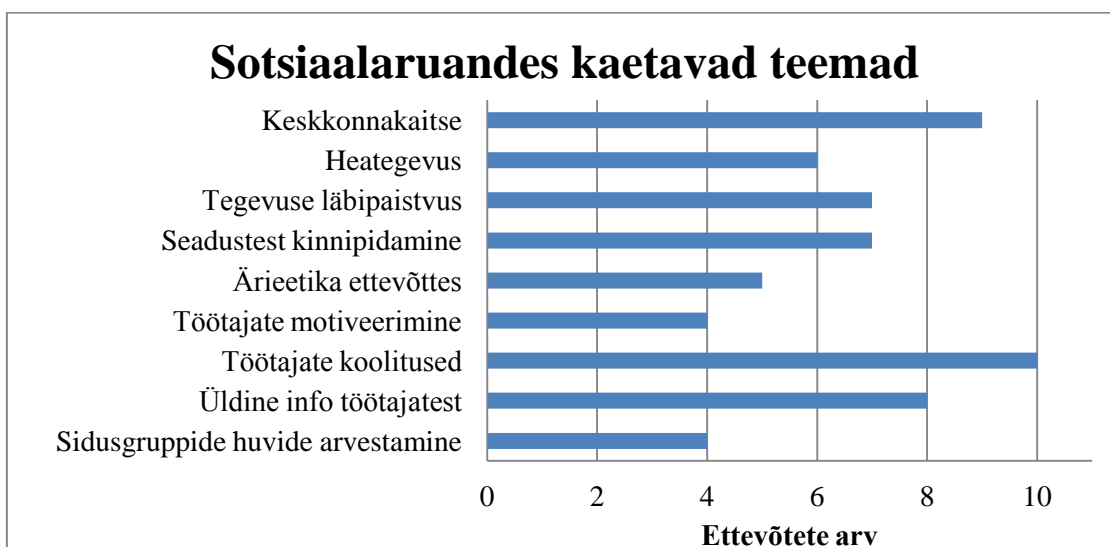
Sotsiaalaruandlusega tegelejad olid tegevad erinevates valdkondades seega ei saa välja tuua, et kindlas valdkonnas tegetakse antud teemaga rohkem.

Tugevam, kuid siiski nõrk seos, on sotsiaalaruandlusega tegelemise ja finantstöötajate hariduse vahel (0,35). See võib olla põhjendatav sellega, et sotsiaalaruandlusega tegelevad ettevõtted langetavad teadlikumaid ja läbikaalutletumaid otsuseid ning seega otsivad ka haritumat tööjõudu. Samas ei pruugi see seos ka paika pidada, kuna vastanute hulgas oli kõrgharitud töötajad väga suures ülekaalus.

Korrelatsioon ettevõtte vanuse ja sotsiaalaruandlusega tegelemise vahel on -0,11 ehk seost ei ole.

2.2.1. Sotsiaalaruandlusega tegelejad

Joonisel 3 on näha, mida kajastatakse sotsiaalaruannetes. Tervelt kümme ettevõtet 15-st kajastavad infot töötajate koolitustest, üheksa ettevõtet kajastavad enda seotust keskkonnakaitsega, kaheksa üldist infot töötajatest, seitse ettevõtet kajastavad seadustest kinnipidamist ja tegevuse läbipaistvust, kuus ettevõtet kajastavad heategevuslikku tegevust, viis ettevõtet ärietiikat ettevõttes ja neli ettevõtet kajastavad sidusgruppide huvide arvestamist ja töötajate motiveerimist.

Joonis 3. Sotsiaalaruandes kaetavad teemad

Allikas: Küsimustiku vastused

Keskkonnakaitse teemade kajastamine on ilmselt populaarne kuna see teema on tihti päevakorral ja keskkonna probleemide tähtsust mõistetakse järjest enam.

Töötajate kohta avaldatakse üldist ja koolituselast infot. Töötajad on üks ettevõtte olulisemaid ressursse ja seega igasugune informatsioon töötajatest annab ettevõttest hea ülevaate. Töötajate koolituste kohta on palju infot, seda on lihtne mõõta ja seega ka avaldada. Töötajate koolitamine näitab ettevõtte kompetentsust. Töötajatest hoolimine on samuti järjest suurema tähelepanu all. Seda enam on üllatav, et vähe kajastatakse töötajate motiveerimist. See võib tuleneda sellest, et ettevõtetel pole kindlaid motivatsioonipakette ja seega ei ole piisavalt materjali, mida avaldada.

Umbes pooled vastanud ettevõtetest kajastavad ka seadustest kinnipidamist ja tegevuse läbipaistvust. Need on kahtlemata olulised teemad, kuid on võimalik, et mõned ettevõtted ei kajasta seadustest kinnipidamist kuna see tundub elementaarne. Tegevuse läbipaistvuse kajastamine võib olla mõnevõrra keerulisem, samuti võidakse arvata, et tegevus muutub läbipaistvaks läbi üldise aruandluse ja sellele eraldi tähelepanu ei pöörata.

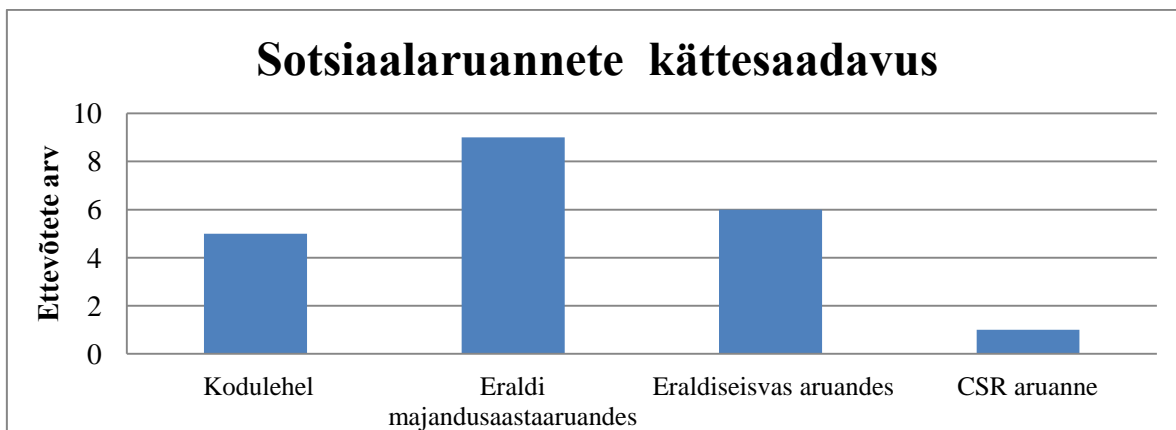
Alla poolte ettevõtete kajastavad heategevusega seonduvat. Heategevusega tegelemine ei ole ilmselt väga levinud ja seega ei ole ka paljudel midagi kajastada. Samas need, kes tegelevad heategevusega näitavad seda kindlasti ka sotsiaalaruandes.

Kolmandik ettevõtetest kajastab ärietikaga seotud andmeid. Ärietika suhteliselt madal kajastamine võib tuleneda samadest põhjustest nagu ka tegevuse läbipaistvuse kajastamine – see on keerukas ja loodetakse, et see paistab välja läbi üldise aruandluse.

Sidusgruppide huvidega arvestamist kajastab vaid umbes neljandik ettevõtetest. Ilmselt ei ole enamik sotsiaalaruande tarbijatest selle info huvilised ja seega ei ole ettevõtetel motivatsiooni seda ka kajastada.

Keskmiselt kajastab üks ettevõtte nelja teemat, kuid on ettevõtteid, mis kajastavad 8-9 teemat ja ka neid, kes kajastavad 1-2 teemat.

Sotsiaalaruanded on viiel ettevõttel 15-st kättesaadavad ettevõtte kodulehel, üheksal ettevõttel on eraldi osa majandusaasta aruandes, kuuel ettevõttel eksisteerib eraldiseisev aruanne ja üks ettevõtte kajastab sotsiaalaruandlust emaetevõtte sotsiaalse vastutustundlikkuse raportis nagu on näha jooniselt 4. Iga ettevõtte kajastab enda aruannet kas ühes või kahes kohas.

Joonis 4. Sotsiaalaruannete avaldamise kohad

Allikas: Küsimustiku vastused

Majandusaasta aruanne on kõige populaarsem sotsiaalaruande kajastamise koht. Majandusaasta aruanne peab andma hea ülevaate ettevõttest ja sotsiaalaruanne aitab sellele kindlasti kaasa. Samuti on majandusaasta aruanne kõigile kättesaadav.

Sotsiaalaruannet kajastatakse ka eraldiseisva aruandena. Sel viisil on võimalik kajastada rohkem infot ja põhjalikumalt. Suuremad kontsernid on huvitatud mahukamatest aruannetest. Väiksematel ettevõtetel ei pruugi olla motivatsiooni eraldi nii mahuka aruande jaoks – see võib olla ka põhjus, miks seda Eestis nii palju ei kasutata. Üks ettevõtte kajastab enda aruannet emaettevõtte sotsiaalse vastutuse aruandes.

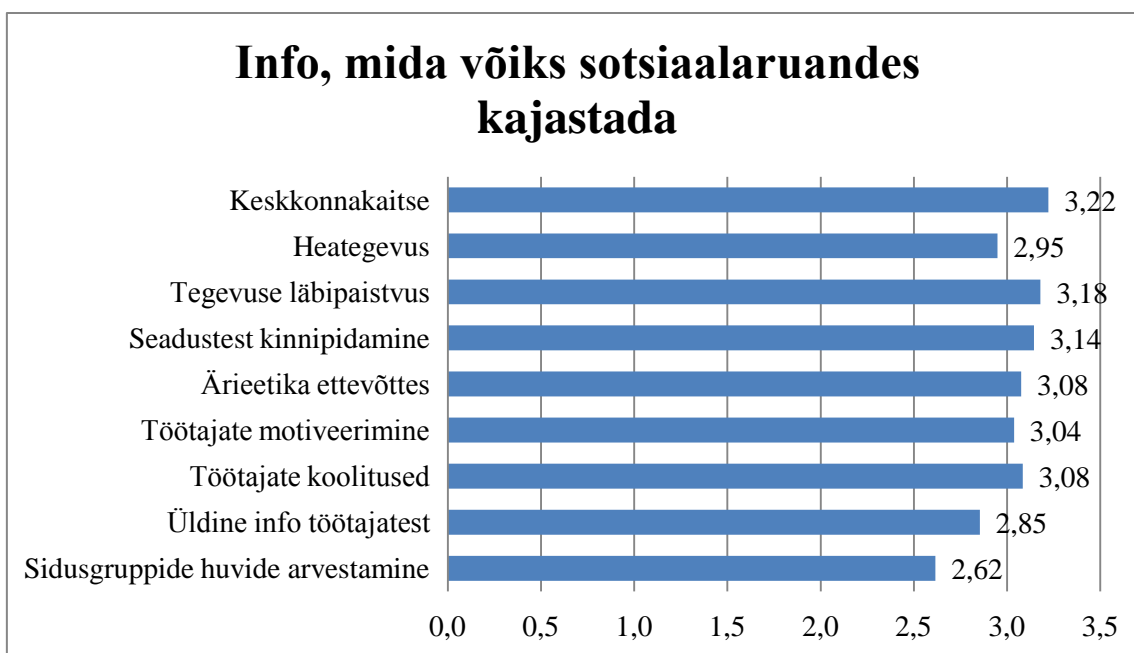
Kolmandik ettevõtteid kajastab vastavat infot enda kodulehel. Kodulehe eeliseks on selle paindlikkus ja levik. Tarbija satub pigem ettevõtte kodulehele kui majandusaasta aruannet sirvima.

Võimalik, et ettevõtted, kes peavad sotsiaalaruande põhiliseks huviliseks investoreid ja äripartnereid kajastavad vastavat infot majandusaasta aruandes ja need, kes peavad huvilisteks ka tarbijad avaldavad infot ka kodulehel.

2.3. Arvamus sotsiaalarvestusest

Jooniselt 5 on näha, mida finantstöötajate arvates võiks kajastada sotsiaalaruandes. Väärtus 1 omab tähendust „ei“, 2 – „pigem ei“, 3 – „pigem jah“ ja 4

– „jah“. Enamus vastuseid jääb „pigem jah“ lähedusse. Kõige populaarsemad teemad on keskkonnakaitse, tegevuse läbipaistvus ja seadustest kinnipidamine, natuke vähem tahetakse näha infot töötajate koolituste ja motiveerimise kohta, ärietika kohta. Vähem huvi pakub info töötajate ja heategevuse kohta ja kõige vähem populaarne on sidusgruppide huvide arvestamine.

Joonis 5. Info, mida võiks sotsiaalaruandes kajastada

Allikas: Küsimustiku vastused

Keskkonnakaitse tähtsust teadvustatakse järjest enam ja seega on loogiline, et sellealast infot ollakse huvitatud.

Huvi ärietika, tegevuse läbipaistvuse ja seadustest kinnipidamise suhtes on huvitav, kuna need ei ole teemad, mida sotsiaalaruannetes eriti kajastatakse nagu jooniselt 3 võis välja lugeda. Võimalik, et aruande tarbijate jaoks ei ole see info aruannet üldiselt vaadates, nii arusaadav, kui ettevõtted arvavad, et see on.

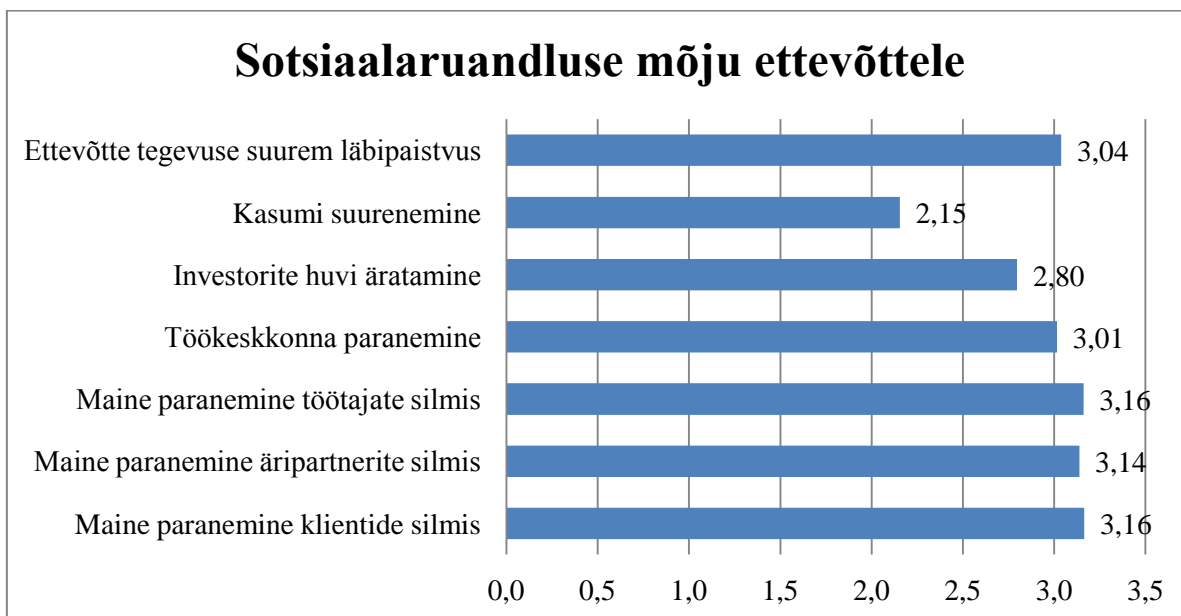
Samuti soovitakse näha infot töötajate koolituste ning ka töötajate motiveerimise kohta, mille kajastamine ei ole populaarne. Töötajate motiveerimist peetakse kindlasti oluliseks teemaks ja sealt ka huvi seda puudutava informatsiooni vastu. Üldine info töötajate kohta ei ole ilmselt nii huvitav, kuna ei pruugi puudutada

otseselt ettevõttesse. Võimalik, et see tundub mõneti ka töötajate privaatsuse rikkumisena.

Heategevusalane info pakub vastajatele vähem huvi kui keskkonnavaline. Põhjus võib peituda selles, et ettevõtete mõju loodusele on otsesem. Heategevusele tahtmatult mõju ei avaldata ning ettevõtted on sellega seotud ainult siis, kui nad vabatahtlikult sellega tegelevad. Samuti keskkonnaga ollakse ise vahetumalt seotud ja tajutakse selle mõju endale, samas kui heategevus kellegi teise jaoks enda elu otseselt ei pruugi mõjutada.

Võimalik, et sidusgruppide huvisid ei peeta oluliseks ja seega ei olda huvitatud ka vastava info nägemisest sotsiaalaruandes.

Jooniselt 6 on näha finantstöötajate arvamust sotsiaalaruandluse mõju kohta ettevõttele. Väärtus 1 tähendab „ei ole nõus“, 2 – „pigem ei ole nõus“, 3 – „pigem nõus“ ja 4 – „nõus“. Kõige enam ollakse nõus sellega, et sotsiaalaruandlusega tegeledes paraneb ettevõtte maine – seda nii klientide, äripartnerite kui ka töötajate silmis. Arvatakse ka, et see võib aidata suurendada ettevõtte tegevuse läbipaistvust, parandada töökeskkonda ning äratada investorite huvi. Pigem ei olda nõus sellega, et sotsiaalaruandlust kasutades võiks suurendada ettevõtte kasum.

Joonis 6. Sotsiaalaruandluse mõju ettevõttele

Allikas: Küsimustiku vastused

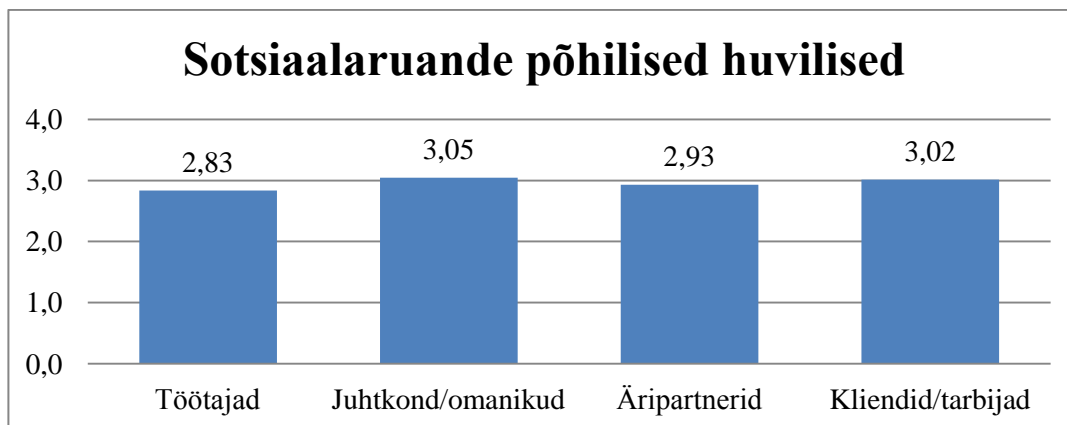
Ettevõtete sotsiaalselt vastutustundlikku käitumist peetakse oluliseks ja seega on loogiline, et arvatakse, et sotsiaalaruandlusega tegelemine parandab ettevõtte mainet.

Vastajad arvasid ka, et sotsiaalaruandlusega tegelemine parandab töökeskkonda ja suurendab ettevõtte läbipaistvust. Aruandlusega tegeledes ja ettevõttest rohkem infot avaldades suureneb ka läbipaistvus. Töökeskkond võib paraneda nii selle pärast, et ettevõtte saab rohkem infot ja oskab enda tegevust paremini suunata, kuid ka selle pärast, et tahetakse väljaspoole ettevõtet võimalikult hea välja paista ja seega pingutatakse, et ettevõttes olekski tegevus paremini korraldatud.

Vähem tajutakse investorite huvi sotsiaalaruandluse vastu. Põhjus võib peituda selles, et Eestis on palju väikeettevõtteid, kellel ei ole palju kogemusi investoritega ja tundub ebareaalne, et investorid lihtsalt ühe lisandunud aruande pärast tekkima hakkaksid.

Üllatuslikult ei usuta, et sotsiaalaruandlusega tegelemine võiks suurendada ettevõtte kasumit. Võiks arvata, et kui usutakse maine ja töökeskkonna paranemisse, siis võiks suurened ka müük ja ettevõtte tänu sellele edukamaks muutuda, kuid ilmselt arvatakse, et maine paranemine ei ole piisavalt suur müügi mõjutaja ja töökeskkonna paranemine ei suuda olulisel määral tööefektiivsust tõsta. Võimalik, et vastajad mõtlesid otsesematele seostele ja ei mõelnud, milline mõju võib teiste tegurite muutumisel kasumile olla.

Jooniselt 7 on näha, keda peetakse sotsiaalaruande põhilisteks huvilisteks. Väärtus 1 tähendab „ei ole nõus“, 2 – „pigem ei ole nõus“, 3 – „pigem nõus“ ja 4 – „pigem nõus“. Kõikide variantidega ollakse pigem nõus. Üldiselt arvatakse, et kõige rohkem pakub selline info huvi juhtkonnale ja omanikele, seejärel vastavalt klientidele/tarbijatele, äripartneritele ja töötajatele.

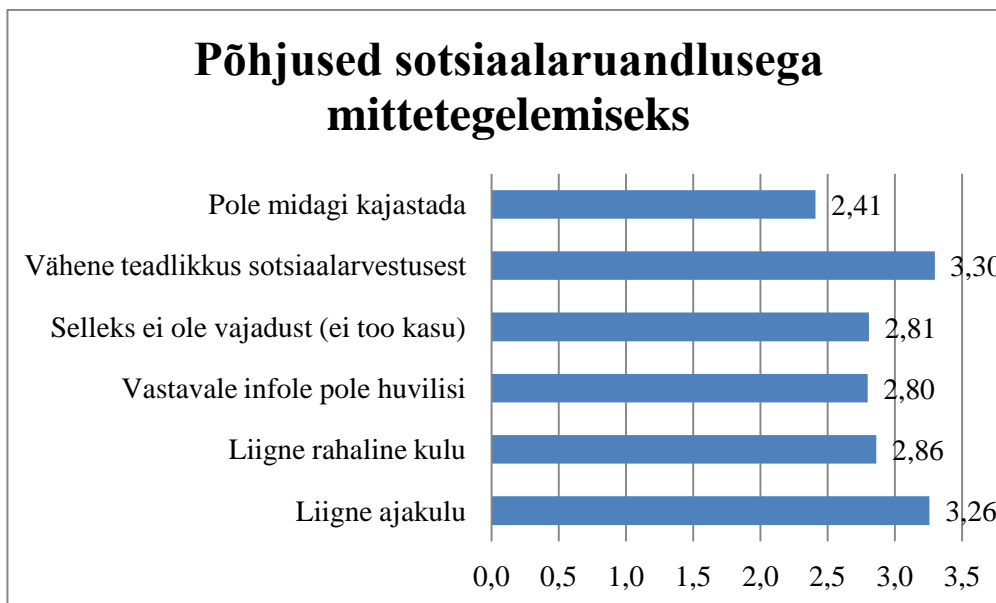

Joonis 7. Sotsiaalaruande põhilised huvilised

Allikas: Küsimustiku vastused

Üldiselt arvatakse, et sotsiaalaruanne võib kõikidele pakutud gruppidele huvi pakkuda. Kui sotsiaalaruandes kajastatakse mitmekülgset infot, siis leiab igaüks endale midagi. Arvatakse, et juhtkonnal ja omanikel on suurim huvi ilmselt selle pärast, et neid huvitab enim, kuidas ettevõttel läheb ja kuidas saaks tegevusi paremini planeerida ja korraldada. Ka töötajad ja äripartnerid on ettevõtte käekäigust huvitatud, sest see mõjutab neidki. Samuti usutakse tarbijate soovi teha teadlikke tarbimisotsuseid ja seega peetakse ka neid huvilisteks.

Põhilised põhjused, miks sotsiaalaruandlusega finantstöötajate arvates ei tegeleta on toodud joonisel 8. Väärtus 1 tähendab „ei ole nõus“, 2 – „pigem ei ole nõus“, 3 – „pigem nõus“ ja 4 – „pigem nõus“. Põhiliseks põhjuseks sotsiaalaruandlusega mitte tegelemiseks peetakse liigset ajakulu, samuti vähest teadlikkust antud teemast ja ka liigset rahalist kulu. Vähem olulisteks põhjusteks peetakse seda, et vastavale infole pole huvilisi ja selleks ei ole vajadust. Kõige vähem ollakse nõus väitega, et ettevõtted ei tegele sotsiaalarvestusega kuna neil pole aruannetes midagi kajastada.

Joonis 8. Põhjused sotsiaalaruandlusega mittetegelemiseks

Allikas: Küsimustiku vastused

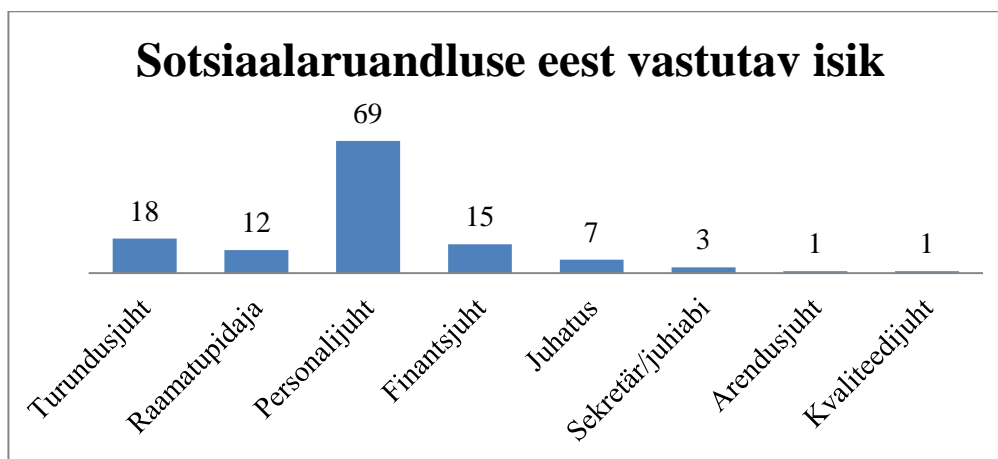
Sotsiaalaruandlusega mittetegelemise peamiseks põhjuseks peetakse liigset ajakulu. Ilmselt arvatakse, et töötajatel on niigi piisavalt tööülesandeid ja sotsiaalaruande koostamine lisaks veelgi koormust, mis ei tasu ennast ära. Huvitav on, et seda ei seostatud sama tugevalt rahalise kuluga – võiks ju arvata, et ettevõtte maksab töötajate ajalised kulutused rahaliselt kinni, kuid ilmselt arvatakse, et rahaline tasustus ei ole kulutatud ajaga proportsioonis. Võimalik, et arvatakse, et töötajad on tööülesannetega nii koormatud, et ajaliselt ei ole võimalik enam lisaülesandeid jagada, kuid rahaliselt see ei oleks probleem. Samuti on võimalik, et neid kahte vaadati eraldiseisvatena ja ei seostatud omavahel.

Tugevaks põhjuseks peetakse ka vähest teadlikkust antud teemast, mida võib mõista kaheti. Ühest küljest ei teata sotsiaalarvestusest palju ja seega ei teata ka võimalikest kasuteguritest, mida see võib endaga kaasa tuua. Teisest küljest ei ole ka vastava info potentsiaalsed tarbijad antud teemast teadlikud ja seega pole mõtet toota infot, millest keegi huvitatud ei ole. Teine põhjus võib olla isegi mõnevõrra nõrgem, kuna huviliste puudumist ei peetud nii oluliseks põhjuseks.

Suhteliselt nõrga põhjusena mittetegelemiseks oli välja toodud vajaduse puudumine antud aruande järgi, selle teemaga tegelemist peetakse vähesel määral oluliseks, kuid mitte piisavalt, et sinna investeerida aega ja raha.

Neutraalselt suhtuti info olemasollu aruande koostamiseks. Ilmselt enamusel ettevõtetest on, mida aruandes kajastada, kuid küsimus võib tekkida selle olulisusest.

Joonisel 9 on näha, et enamus vastajaid arvas, et ettevõttes võiks personalijuht olla sotsiaalaruandluse eest vastutavaks isikuks, seda pakkus 69 vastajat ehk umbes kaks kolmandikku vastajatest. Raamatupidaja sai 12 ja turundusjuht 18 häält. 15 inimest arvas, et vastutavaks võiks olla finantsjuht. Seitsmel korral pakuti juhatust või juhatuse liikmeid, kolmel korral sekretäri või juhiabi. Välja pakuti ka arendus- ja kvaliteedijuhti.

Joonis 9. Sotsiaalaruandluse eest vastutav isik

Allikas: Küsimustiku vastused

Meelsasti nähakse sotsiaalaruandluse eest vastutavana personalijuhti. Personalijuht tegeleb töötajatega ja antud teemat katab ka sotsiaalaruandlus. Kuid sotsiaalaruandlus puutub ka ettevõtteväliseid tegevusi nagu keskkonnapoliitika, mis otseselt personalijuhi valdkonda ei kuulu. Võimalik, et paljudes ettevõtetes personalijuht tegeleb laiema valdkonnaga kui ainult personal.

Turundusjuhi valik võib olla seotud sellega, et sotsiaalaruandlusesse suhtutakse mõneti nagu reklaami – see näitab ettevõtet väljapoole heast küljest. Kuid samuti võib põhjus olla selles, et turundusjuht on vastutav turu-uuringute eest seega võiks ta olla

pädev, et uurida ka ettevõtet seest poolt. Samuti on ta kursis turu ootustega ja seega teab, millist infot oodatakse.

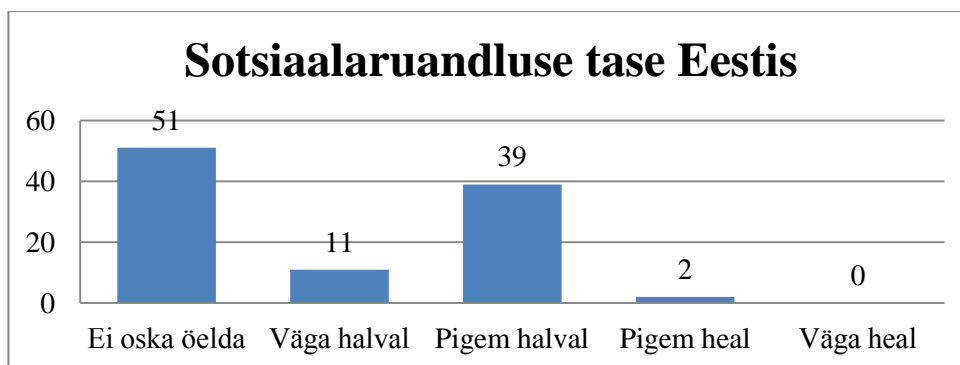
Raamatupidaja puutub kokku mitmete teemadega, mida sotsiaalaruandes kajastatakse, sest enamasti need käivad raamatupidamisest läbi. Sotsiaalaruanne on tihti majandusaasta aruande koosseisus, mille koostab samuti raamatupidaja, nii et loomulik oleks koostada ka sotsiaalaruanne. Seega oli madal vastuste hulk üllatav, kuid põhjendatav sellega, et paljude tegevuste täpne kajastamine liigub siiski raamatupidaja haardest välja.

Finantsjuhti pakuti rohkem kui raamatupidajat, mis on samuti üllatav. Võimalik, et finantsjuhti seostatakse antud teemaga kuna sotsiaalarvestus nõuab rahalisi ressursse ja nende eest vastutab finantsjuht.

Sekretärid ja juhiabid on samuti töötajad, kes puutuvad kokku erinevate valdkondadega ja seega on nende pakkumine mõistetav.

Kvaliteedijuhti ja arendusjuhti pakuti kumbagi vaid ühel korral ja ilmselt mõeldi selle all ühe kindla valdkonna kajastamist sotsiaalaruandes.

Nagu on näha jooniselt 10, siis enamus inimesi ei oska öelda, mis tasemel on sotsiaalaruandlus Eestis. Enamus nendest, kes omab arvamust, arvab, et sotsiaalaruandlus on pigem halval tasemel. Vastajate keskmiseks tuleb 1,83 ehk üldine arvamus on, et sotsiaalaruandlus on Eestis halval tasemel.

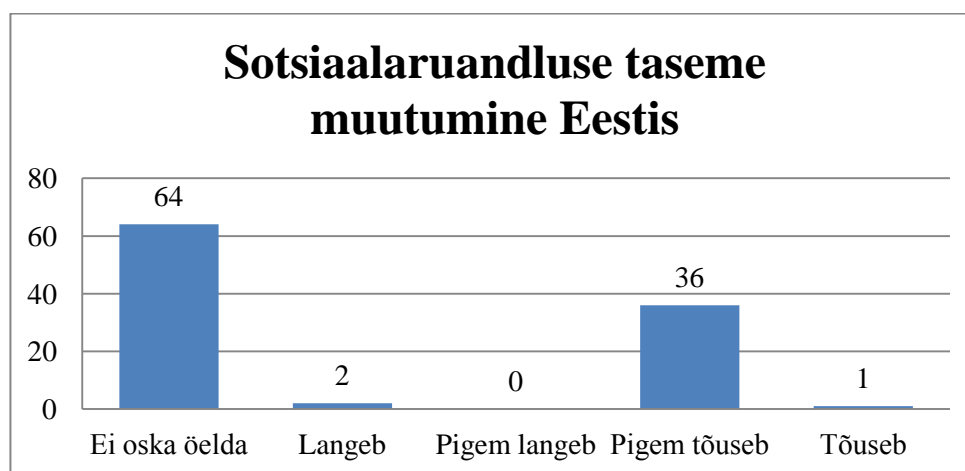
Joonis 10. Sotsiaalaruandluse tase Eestis

Allikas: Küsimustiku vastused

Sotsiaalaruandlusest ollakse vähe kuulnud ja suurem osa vastajatest ei tegele antud teemaga. Seega ollakse üldiselt arvamusel, et sotsiaalaruandlus on Eestis

küllaltki halval tasemel. Põhjendustes toodi välja, et sotsiaalaruandlus puudutab ainult suuri ettevõtteid, kuid enamus Eesti ettevõtteid on väikesed, kellel pole vastavaid ressursse ega huvi. Toodi välja ka seda, et väikestele ettevõttele on see rahaliselt ja ajaliselt suur kulu, kuid erinevalt suurtest ja börsiettevõtetest kasu sellest ei teki. Väga palju toodi välja seda, et teadlikkus on antud teemast madal ja puudub huvi selle kajastamiseks, kuna see pole kohustuslik. Üks vastaja tõi esile suure koormuse Statistikaameti poolt – kuna sinna on vaja palju aruandeid esitada, siis kaob igasugune tahtmine vabatahtlikult veel mõne aruandega tegeleda.

Joonisel 11 on näha, kuidas vastajate arvates võiks sotsiaalaruandluse populaarsus Eestis muutuda. Vastajatest 64 ei osanud öelda, kuid 36 vastajat arvasid, et sotsiaalaruandluse populaarsus pigem tõuseb, kaks arvasid, et langeb ja üks vastaja arvas, et tõuseb.

Joonis 11. Sotsiaalaruandluse taseme muutumine Eestis

Allikas: Küsimustiku vastused

Arusaadav on, et kui ei olda teadlik praegusest olukorrast, siis ei osata ennustada ka trende tulevikuks. Seda tõestab ka see, et kokku avaldas arvamust 39 vastajat ja nendest 25 oli varem sotsiaalarvestusest kuulnud. Seega avaldasid arvamust antud teemast teadlikumad inimesed.

Üldiselt arvatakse, et sotsiaalaruandluse kasutamine muutub populaarsemaks kuna teadlikkus antud teemast tõuseb ja hakkab tõusma ka nõudlus. Üks vastajatest arvas ka, et tulevikus võib selline aruanne muutuda kohustuslikuks. Toodi välja ka

seda, et inimeste huvi tõuseb antud valdkonna vastu ja seega hakkab ka sotsiaalaruandlus suuremat huvi pakkuma. Arvati, et sotsiaalaruandluse tõusule võib kaasa aidata ka suurenev kvalifitseeritud tööjõu puudus, kes võib antud teemalt tähelepanu pöörata ja selle järgi potentsiaalset tööandjat hinnata.

Sotsiaalaruandluse tõusev kasutamine on ilmselt tõenäoline. Sellele viitab ka mõni varasem ja eeltoodud uuring.

2.4. Järeldused ja ettepanekud

Raamatupidajate ja finantsjuhtide teadlikkus sotsiaalarvestusest on küllaltki madal. Kuna enamus vastajatest olid kõrgharitud, siis võiks aidata sotsiaalarvestuse kajastamine kõrgkoolide õppekavades.

Sotsiaalaruandlusega tegelejaid on samuti vähe, kuid arvestades Eesti ettevõtete väiksust on see mõistetav. Suured ettevõtted tegelevad sotsiaalaruandlusega rohkem kui väiksed ettevõtted – antud tulemus on kooskõlas ka varasemate uuringutega.

Sotsiaalaruannetes kajastatakse mitmeid teemasid. Näiteks kajastatakse sidusgruppide huvide arvestamist, informatsiooni töötajatest, ärieetikast ettevõttes ja seadustest kinnipidamist, samuti ka heategevust ja keskkonnakaitset puudutavat infot. Enamasti on sotsiaalaruanded eraldi osana majandusaasta aruandes. Kolmandik ettevõtteid on teinud antud aruande kättesaadavaks enda kodulehel. Rohkem ettevõtteid võiks avaldada sotsiaalaruande kodulehel. See muudaks selle inimestele lihtsamini kättesaadavaks ja aitaks kas sotsiaalarvestuse levikule.

Arvatakse, et sotsiaalaruandlus parandab ettevõtte mainet ja töökeskkonda, muudab ettevõtte tegevuse läbipaistvamaks ja suurendab ka investorite huvi, kuid ei usuta, et see võiks suurendada kasumit. Varasemad uuringud on näidanud, et sotsiaalaruandlusega tegelemine parandab ka ettevõtte majandusnäitajaid. Finantstöötajate teadlikkust võiks selles osas tõsta. Kui mõistetakse, et ühiskondlikult vastutustundlik käitumine suurendab ka kasumit, siis ollakse sellest ka rohkem huvitatud. Samas oleks vaja läbi viia täiendavaid uuringuid, kuidas sotsiaalarvestuse kasutamine on Eesti ettevõtteid mõjutanud. Sotsiaalaruandluse mõju sõltub kindlasti

ka ettevõtte asukohast, suurusest ja tegevusvaldkonnast, mistõttu ei saa öelda, et sotsiaalaruandlusega tegelema hakates kasum kindlasti suureneks.

Põhilisteks põhjusteks, miks sotsiaalaruandlusega ei tegeleta peeti liigset ajakulu ja vähest teadlikkust antud teemast. Kuna sotsiaalselt vastutustundlikkust ettevõtlusest räägitakse järjest rohkem, siis teadlikkus tasapisi suureneb ja seeläbi võib suurened ka selle kasutamine.

Üldiselt arvatakse, et sotsiaalaruandluse tase Eestis on pigem halb, kuid tulevikus see hakkab pigem tõusma. Arvestades, et maailmas on sotsiaalarvestuse kasutamine tõusnud, siis tõenäoliselt on selline arvamus õige.

Edasistes uuringutes võiks uurida kõikide töötajate suhtumist sotsiaalselt vastutustundlikkusse ettevõtlusesse – kas seda peetakse oluliseks ja arvestatakse plussina näiteks uut töökohta otsides. Samuti uurida seda, kuidas suhtuvad sellesse töötajad, kelle tööandjad tegelevad SVE-ga, ja kuidas suhtuvad need, kelle tööandjad antud valdkonnaga ei tegele.

Samuti võiks uurida tarbijate teadlikkust SVE-st ja nende reaalselt ostukäitumist. Välja võiks selgitada, kas tarbijad on teadlikud, millised ettevõtted antud valdkonnaga tegelevad ja kas nad peavad seda oluliseks. Samas kas nad reaalselt langetavad enda ostuotsuseid selle põhjal ja on nad valmis rohkem maksma.

Välja võiks selgitada ka investorite ja aktsionäride seisukoha antud teema lõikes. Kas sotsiaalaruandlusega tegelemist peetakse oluliseks ja kas sinna oleks valmis investeerima ka juhul, kui see ei tööta suuremat majanduslikku kasu.

Samuti oleks huvitav teada saada SVE-ga tegelevate ettevõtjate peamised motivaatorid SVE-ga alustamiseks, kas rohkem motiveerisid potentsiaalselt paremad majandusnäitajad või siiras hoolimine ühiskonna suhtes.

KOKKUVÕTE

Uurimistöö eesmärgiks oli välja selgitada raamatupidajate ja finantsjuhtide arvamused, teadmised ja kokkupuude sotsiaalarvestusega. Samuti selgitada, millised ettevõtted ja kuidas tegelevad sotsiaalarvestusega. Seda tehti küsitluse abil, millele vastas 61 pearaamatupidajat, 23 raamatupidajat ja 19 finantsjuhti, kelle arvamusi analüüsiti. Enamus vastajatest oli kõrgharidusega ja töötas ettevõtetes, mis olid Eestis kaua tegutsenud ja tegevad erasektoris. Vastajad olid erineva töötajate arvuga ettevõtetest, kuid enamus oli antud ettevõttes kaua töötanud.

Sotsiaalarvestusest on kuulnud umbes kolmandik ja seda kasutab alla viiendiku vastajatest. Seega on teadlikkus antud teemast küllaltki madal.

Hüpotees, et sotsiaalaruandlusest on kuulnud pigem kõrgema haridusega töötajad ei leidnud kinnitust. Nende vaheline korrelatsioon oli väga nõrk, kuid kuna vastajate hulgas oli väga palju kõrgharidusega töötajaid, siis ei pruugi antud tulemus olla usaldusväärne.

Hüpotees, et sotsiaalaruandlusega tegelevad suurema töötajate arvuga ettevõtted, leidis kinnitust. Antud tulemus on kooskõlas ka varasemate uuringutega. Põhiliste põhjustena sotsiaalaruandlusega mittetegelemiseks toodi välja liigne ajakulu ja vähene kasulikkus.

Sotsiaalaruandes kajastati enim keskkonnakaitset, üldist infot töötajate ja nende koolituste kohta. Sotsiaalaruandeid avaldatakse kõige enam eraldiseisva osana majandusaasta aruandes.

Finantstöötajad arvavad, et sotsiaalaruandes võiks kajastada infot töötajate koolituste ja motiveerimise kohta, ärietikat ettevõttes, seadustest kinnipidamist, tegevuse läbipaistvust ja keskkonnakaitset. Küllaltki ükskõikne ollakse sidusgruppide huvide arvestamise kajastamise osas.

Samuti arvatakse, et sotsiaalaruandlusega tegelemine parandab ettevõtte mainet ja töökeskkonda, kuid ei usuta, et see võiks kasumit suurendada. Sotsiaalaruande

põhilisteks huvilisteks peetakse nii töötajaid, juhtkonda, partnereid, kui ka kliente ja tarbijaid.

Põhilisteks põhjusteks, miks sotsiaalaruandlusega ei tegeleta peetakse liigset ajakulu ja vähest teadlikkust antud teemast.

Arvatakse, et sotsiaalaruandluse eest peaks olema vastutav personalijuht.

Sotsiaalaruandluse taset Eestis peetakse küllaltki madalaks, kuid arvatakse, et selle populaarsus tulevikus on tõusuteel.

Lõputöö eesmärk sai täidetud.

VIIDATUD ALLIKAD

2013 six growing trends in corporate sustainability. EY.
[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Six_growing_trends_in_corporate_sustainability_2013/\\$FILE/Six_growing_trends_in_corporate_sustainability_2013.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Six_growing_trends_in_corporate_sustainability_2013/$FILE/Six_growing_trends_in_corporate_sustainability_2013.pdf) (2013; accessed 01.05.2014)

AA1000APS. (2008). 978-1-901693-56-0. London: Accountability.

Agenda 21. United Nations Department of Economic and Social Affairs.
<http://sustainabledevelopment.un.org/resources.html> (3.-14.06.1992; accessed 08.12.2013)

Berns, M., Townend, A., Khayat, Z., Balagopal, B., Rewes, M., Hopkins, M., Kruschwitz, N. The Business of Sustainability.
<http://sloanreview.mit.edu/reports/the-business-of-sustainability/> (2009; accessed 01.05.2014)

Crizan, C., Borza, A. (2012). Social Entrepreneurship and Corporate Social Responsibilities. – *International Business Research*, Vol. 5 Issue 2, pp. 106-113.

Crowther, D., Hosking, D. M. (2009). Accounting for the Sacred: Towards an Inclusion of Ethics in Social Accounting. – *Journal of Knowledge Globalization*, Vol. 2 Issue 1, pp. 1-16.

Dhaliwal, D. S., Li, O. Z., Tsang, A., Yang, Y. G. (2011). Voluntary Nonfinancial Disclosure and the Cost of Equity Capital: The Initiation of Corporate Social Responsibility Reporting. – *The Accounting Review*, Vol. 86 Issue 1, pp. 59-100.

Ebimobowei, A. (2011). A Study of Social Accounting Disclosures in the Annual Reports of Nigerian Companies. – *Asian Journal of Business Management*, Vol. 3 Issue 3, pp. 145-151.

Gray, R. (2001). Thirty years of social accounting, reporting and auditing: what (if anything) have we learnt?. – *Business Ethics: A European Review*, Vol. 10 Issue 1, pp. 9-15.

Gray, R. (2002a). Of Messiness, Systems and Sustainability: Towards a More Social and Environmental Finance and Accounting. – *British Accounting Review*, Vol. 34 Issue 4, pp. 357-386.

- Gray, R. (2002b). The social accounting project and Accounting Organizations and Society Privileging engagement, imaginings, new accountings and pragmatism over critique? – *Accounting, Organizations & Society*, Vol. 27 Issue 7, pp. 687-708.
- Gray, R. (2007). Taking a Long View on What We Now Know About Social and Environmental Accountability and Reporting. – *Issues in Social & Environmental Accounting*, Vol. 1 Issue 2, pp. 169-198.
- Gray, R. (2013). Back to basics: What do we mean by environmental (and social) accounting accounting and what is it for?-A reaction to Thornton. – *Critical Perspectives on Accounting*, Vol. 24 Issue 6, pp. 459-468.
- Hazaika, A. (2013). Corporate Social Responsibility and Workplace Democracy: Emerging Issues and Perspectives. – *Journal of Management & Public Policy*, Vol. 5 Issue 1, pp. 27-40.
- Jones, M. J. (2011). The nature, use and impression management of graphs in social and environmental accounting. – *Accounting Forum*, Vol. 35 Issue 2, pp. 75-89.
- Mihalache, S.S. (2013). Aspects regarding social responsibility definition and dimensions. – *International Conference „Marketing form information to decision“*, Vol. 6. Romania: University of Alba Iulia, pp. 130-144.
- Mozer, D. V., Martin, P. R., (2012). A Broader Perspective on Corporate Social Responsibility Research in Accounting. – *The Accounting Review*, Vol. 87 Issue 3, pp. 794-806.
- Reinhert, F. L., Stavins, R. N., Vietor, R. H. K. (2008). Corporate Social Responsibility Through an Economic Lens. – *Review of Environmental Economics and Policy*, Vol. 2 Issue 2, pp. 219-239.
- SA8000. (2008). SA8000:2008. New York: Social Accountability International.
- Spence, C. (2009). Social accounting's emancipatory potential: A Gramscian critique. – *Critical Perspectives on Accounting*, Vol. 20 Issue 2, pp. 205-227.
- Sustainability Reporting Guidelines. Global Reporting Initiative. <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/G3.1-Guidelines-Incl-Technical-Protocol.pdf> (2011, accessed 15.05.2014)
- Thornton, J. C., Byrd, J. T. (2013). Social Responsibility and the Small Business. – *Academy of Entrepreneurship Journal*, Vol. 19 Issue 1, pp. 41-75.

Ungureanu, M. (2012). Social Accounting - Factor for Developing the Enterprise's Internal and External Environment. – *Bulletin of the Transilvania University of Brasov. Series V: Economic Sciences*, Vol. 5 Issue 1, pp. 169-176.

Value of sustainability reporting. EY. <http://www.ey.com/US/en/Services/Specialty-Services/Climate-Change-and-Sustainability-Services/Value-of-sustainability-reporting> (2013; accessed 01.05.2014)

SUMMARY

SOCIAL ACCOUNTING AND SOCIAL REPORTING IN ESTONIA FROM THE POINT OF VIEW OF ACCOUNTANTS AND FINANCIAL MANAGERS

Maarja-Liis Špol

This paper is written on topic „Social Accounting and Social Reporting in Estonia from the Point of View of Accountants and Financial Managers.“ This topic was chosen because the use of corporate social responsibility and social reporting are growing trends, but in Estonia there has not been a research, which would concentrate on accountants and financial managers opinions on that topic.

The aim of the paper was to find out, which companies use social accounting. Also, to find out the opinion of accountants and financial managers towards social reporting.

The research was carried out using quantitative analysis.

There were two hypothesis. The first one stated that bigger companies use social accounting more. That came out to be true. The second hypothesis was that accountants and financial managers with higher education have heard about social accounting rather than people with lower education. This hypothesis could not be proven. The correlation between education and knowledge was very weak and most of the respondents had higher education.

One third of respondents have heard about social accounting and less than one fifth uses this. Therefore the knowledge is quite low.

Social reports reflect environmental protection, general information about employees and their trainings. Most on the reports are published as a separate part in the annual reports.

Accountants and financial managers would like to see information about employees trainings and motivation packages, business ethics, commitment to the law,

transparency of business and environmental protection, in the reports. They believe that using social accounting improves the reputation and work environment of the company, but they do not believe it could increase the profit. Employees, management, partners, clients and consumers are believed to be most interested in social reports.

Respondents think that the main reasons for not using social accounting are the lack of knowledge on that topic and that using social accounting is time-consuming.

Most of the respondents think that human resources manager should be responsible for social accounting.

The level of social accounting in Estonia is believed to be rather low, but it is thought to be on the rise.

LISAD

Lisa 1. Küsimustik

Raamatupidamise vormid, mis kajastavad ettevõtte tegusid selle väliskeskkonna suhtes on üldiselt määratletud kui sotsiaalarvestus. Sotsiaalarvestuse all mõeldakse ettevõtte sotsiaalseid ja keskkonnaalast käitumist kindlate huvigruppide suhtes, mille kajastamine väljub traditsioonilisest finantsarvestuse mõõtmest. (Crowther, D., Hosking, D. M. (2009). Accounting for the Sacred: Towards an Inclusion of Ethics in Social Accounting. – *Journal of Knowledge Globalization*, Vol. 2 Issue 1, pp. 1-16.)

1) Kui palju töötajaid on Teie organisatsioonis?

- 1-9
- 10-49
- 50-249
- 250 ja enam

2) Millises sektoris Teie ettevõtte tegutseb?

- Era
- Avalik
- Kolmas

3) Kui kaua on Teie ettevõtte tegutsenud?

- 0-2a
- 3-5a
- 6-8a
- 9a ja kauem

4) Mis on Teie organisatsiooni tegevusvaldkond (valik tugineb Eesti Statistikaameti klassifikatsioonile)?

- Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük
- Mäetööstus
- Töötlev tööstus
- Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine
- Veevarustus, kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus
- Ehitus
- Hulgi- ja jaekaubandus
- Veondus ja laondus
- Majutus ja toitlustus
- Info ja side

- Finants- ja kindlustustegevus
- Kinnisvaraalaane tegevus
- Kutse-, teadus- ja tehnikalaane tegevus
- Haldus- ja abitegevused
- Avalik haldus ja riigikaitse, kohustuslik sotsiaalkindlustus
- Haridus
- Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne
- Kunst, meelelahutus, vaba aeg
- Mootorsõidukite ja mootorrataste remont
- Muud teenindavad tegevused

5) Kui kaua Te olete selles ettevõttes töötanud?

- 0-2a
- 3-5a
- 6a ja kauem

6) Mis ametikohal Te töötate?

- Raamatupidaja assistent
- Raamatupidaja
- Peاراamatupidaja
- Finantsjuht
- Muu. Palun täpsustage:

7) Mis on Teie haridustase?

- Põhiharidus
- Kutseharidus
- Keskkharidus
- Keskeriharidus
- Kõrgharidus

8) Kas Te olete varem kuulnud sotsiaalarvestusest?

- Jah
- Ei

9) Kas Te tegelete sotsiaalaruandlusega?

- Jah
- Ei

Põhjendage lühidalt miks tegelete või ei tegele:.....

Kui vastasite eitavalt, siis palun liikuge küsimuseni nr 13.

10) Kus Te kajastate sotsiaalarvestust puudutavat infot?

- Kodulehel

- Eraldi majandusaasta aruandes
- Eraldiseisvas aruandes
- Muu. Palun täpsustage:.....

11) Kas Te kasutate kindlat standardit sotsiaalarvestuse kajastamiseks. Kui jah, siis millist?

- SA8000
- ISO26000
- Muu. Palun täpsustage:.....
- Ei kasuta kindlat standardit

12) Mida te sotsiaalaruannetes kajastate.

- Sidusgruppide huvide arvestamine
- Üldine info töötajatest
- Töötajate koolitused
- Töötajate motiveerimine
- Ärietika ettevõttes
- Seadustest kinnipidamine
- Tegevuse läbipaistvus
- Muu. Palun täpsustage:.....

13) Palun hinnakse skaalal 1-5, millist infot võiks sotsiaalaruandes kajastada?

	1-ei ole nõus	2-pigem ei ole nõus	3-ei oska öelda	4-pigem nõus	5-nõus
Sidusgruppide huvide arvestamine					
Üldine info töötajatest					
Töötajate koolitused					
Töötajate motiveerimine					
Ärietika ettevõttes					
Seadustest kinnipidamine					
Tegevuse läbipaistvus					
Heategevus					
Keskkonnakaitse					

14) Palun hinnakse skaalal 1-5, milline mõju võib sotsiaalaruandlusel ettevõttele olla?

	1-ei ole nõus	2-pigem ei ole nõus	3-ei oska öelda	4-pigem nõus	5-nõus
Maine paranemine klientide silmis					
Maine paranemine äripartnerite silmis					
Maine paranemine töötajate silmis					
Töökesekkonnaga paranemine					
Investorite huvi äratamine					
Kasumi suurenemine					
Ettevõtte tegevuse suurem läbipaistvus					

15) Palun hinnakse skaalal 1-5, kes on/võiksid olla sotsiaalaruande põhilised huvilised?

	1-ei ole nõus	2-pigem ei ole nõus	3-ei oska öelda	4-pigem nõus	5-nõus
Töötajad					
Juhtkond/omanikud					
Äripartnerid					
Kliendid/tarbijad					

16) Palun hinnakse skaalal 1-5, millised võivad olla põhjused, miks sotsiaalaruandlusega ei tegeleta?

	1-ei ole nõus	2-pigem ei ole nõus	3-ei oska öelda	4-pigem nõus	5-nõus
Liigne ajakulu					
Liigne rahaline kulu					
Vastavale infole pole huvilisi					
Selleks ei ole vajadust (ei too kasu)					
Vähene teadlikkus sotsiaalarvestusest					
Pole midagi kajastada					

17) Kes võiks ettevõttes sotsiaalaruandluse eest vastutav olla?

- Raamatupidaja
- Finantsjuht
- Turundusjuht
- Personalijuht
- Muu. Palun täpsustage:.....

18) Palun hinnake skaalal 1-5, millisel tasemel on sotsiaalarvestus Teie arvates

Eestis?

- 1-väga halval
- 2-pigem halval
- 3-ei oska öelda
- 4-pigem heal
- 5-väga heal

Palun põhjendage:

19) Kuidas muutub sotsiaalarvestuse populaarsus/kasutamine Eestis?

- 1-langeb
- 2-pigem langeb
- 3-ei oska öelda
- 4-pigem tõuseb
- 5-tõuseb

Palun põhjendage: